

# ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος "Ογδοος

Συνδρομή ἑτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10.—Ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.—Αἱ συνδρομαὶ ἀρχοῦν ἀπὸ  
1 Ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶναι ἑτησίου.—Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6.

8 Ἰουλίου 1879

Πανομοιοτύπον τῆς υπογραφῆς τοῦ φιλέλληρος

EMILE EGGER

*E. Egger*

EMILE EGGER

Ὁ μεταβάς εἰς Παρίσιους δὲν θὰ ἡμέλησε βεβαίως νὰ παραστῇ καὶ εἰς ἐν τῶν μαθημάτων τοῦ περιφανοῦς ἑλληνιστοῦ Ἐμιλίου Egger ἐν τῇ Σορβόνη. Ὁ δὲ παραστάς ἐνθυμεῖται βεβαίως τὴν ἡρεμαίαν διδασκαλίαν, τὴν γλαφυρὰν φαιδρότητα τοῦ γηραιοῦ καθηγητοῦ. Ἄν δ' ἔτυχέ τις τῶν νομιζόντων ὅτι ἡ φιλολογία εἶνε ξηρὰ τις καὶ ἱσχνὴ μάθησις περὶ τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, μεταδιδομένη ὑπὸ σχολαστικοῦ καὶ ἀχάριτος δοκησιόφρου, ὁποῖα συνήθως ἡ εἰς τοὺς ἀπλουτέρους παρ' ἡμῖν περὶ φιλολογίας ἐμποιομένη αἰσθησις, θὰ ἐκπλαγῇ βλέπων ὅτι δύναται νὰ λάμπῃ καὶ τοῦ φιλολόγου ὁ ὀφθαλμὸς, ὅτι ἐπιτρέπεται καὶ εἰς αὐτὸν νὰ ἔχῃ καρδίαν καὶ νοῦν, ὅτι συγχωρεῖται νὰ μετέχῃ τῶν τέρψεων καὶ τῆς εὐμαρείας τοῦ κόσμου, ὅτι πρὸς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ διδασκάλου δὲν εἶνε ἀπαραίτητος ἡ εὐχὴ ἀσκητείας ἢ βλακειάς. Ὅστις τῶν φιολόγων, αἰρουόμενος, ὥς τις βυζαντινὸς καλόγηρος, τὸν φιλολόγιον βίον ἀρμίσσῃ ὅτι θὰ τύχῃ οὕτω τῆς ἀθανασίας κινεῖ εὖ νὰ ἐξελεγχθῇ γελοῖος ἡδὴ ζῶν. Πῶς θέλει νὰ ἐννοήσῃ τὸν ἀρχαῖον ὁ ἀγνοῶν τὸν νεώτερον κόσμον; Πῶς θέλει νὰ συμπαραστῇ θεατὴς τῶν μεγάλων τῆς ἀρχαίας ἱστορίας σκηνῶν ὁ γνωρίζων μόνον τοῦ πτωχοῦ τοῦ θαλάμου τοὺς τέσσαρας τοίχους; Πῶς εἶνε δυνατόν νὰ φαιδρυνθῇ ἀναγινώσκων τὸν Ἀριστοφάνην ἢ τὸν Λουκιανὸν καὶ νὰ ἐννοήσῃ τὸ πνεῦμα αὐτῶν ὁ οὐδέποτε ἀφήσας ἀναβῆ ἔκ τῆς φθονεῖας καρδίας τὸ μειδίαμα ἐπὶ τὰ χεῖλη; Πῶς θὰ γείνῃ μέγας ἐν τῇ παρελθόντι καὶ διὰ τοῦ παρελθόντος ὁ ἐν τῇ παρόντι στενοκέφαλος, στενοκάρδιος, μικρὸς; Φθόνος οὐδεὶς δὲν εἰκονίζομεν πρόσωπα, περιγράφομεν τύπον ἀπαντῶντα παρὰ πᾶσι μὲν τοῖς ἔθνεσι, οὐχ ἥττον δὲ καὶ παρ' ἡμῖν. Ὁ διδάσκαλος τῶν πρὸ τοῦ ἀγῶνος χρόνων κρατῶν τὸ ραβδίον ἀνὰ χεῖρας καὶ καταδικάζων εἰς τὸν γάλαγγα τοὺς μαθητὰς ἦτο πολ-

λάκις ἀμαθὴς, ἀλλὰ σπανίως ἦτο στυγνὸς, δοκησιόφρος, ἀπόκληρος, ἐξ ἰδίας αὐτοῦ βουλήσεως, τῆς κοινωνίας. Ἡτο ἀιεγνωρισμένος ἐργάτης τῆς ἐπωαζομένης ἐλευθερίας τοῦ γένους καὶ ἡ ἐντολὴ αὕτη, γνωστὴ αὐτῷ ἢ ἀσυνείδητος διαλανθάνουσα, ἐπέριπτε πᾶν τινα αἶγλην ἐπὶ τὸν πτωχὸν ἐκεῖνον σκαπανέα τοῦ μέλλοντος. Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει κακὸν φροερώτερον τοῦ διδασκάλου τῆς σήμερον, ὅταν τύχῃ ἀπαιδευτός. Ἐχει τὰς ἀξιώσεις τοῦ μεγαλοφροῦς καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ μικρόνου· νομίζει ὅτι κατέχει τὸ δεσμεῖν καὶ τὸ λύειν τῆς ἐπιστήμης, τὸ δικαίωμα τοῦ ἐλέγγειν καὶ καταδικάζειν, χωρὶς οὐδέποτε νὰ ἐξεβιάσῃ διὰ τῶν λόγων αὐτοῦ καὶ τῷ ἔργον τὸν σεβασμὸν τῶν ἐξελεγχομένων καὶ καταδικαζομένων. Ἐπικρίνει τοὺς γράφοντας χωρὶς οὐδέποτε νὰ ἔγραψεν αὐτὸς γραμμὴν μίαν. Ἐγινε κήνωρ πρὶν ἢ συνεθίσῃ πρότερον νὰ κομίζῃ ὡς θεράπων τὴν δέσμην τοῦ ραβδόχου. Ὅπως ταύτης τῆς οἰήσεως, τοῦ κόμπου, τῆς κακῆς ἀφορμῆς εἶνε πλὴν ἐλλείψεως ἀνατροφῆς ἡλπομῶναις ἀπὸ τοῦ κόσμου. Εἰς τὴν λεξισοφίαν καὶ τὴν βιβλιοθήκην του ἂς προσθέσῃ τὴν εὐπρέπειαν τῆς ἐνδυμασίας, τὴν κοσμιότητα τῶν τρόπων, τὸ ἀστεῖον τῶν συνηθειῶν, καὶ θὰ γείνῃ ἀνθρωπικώτερος, ἀλλὰ, καὶ, τολμῶμεν ἂ το πιστεύσωμεν, σοφώτερος ἑαυτοῦ βεβαίως.

Τοιοῦτον ὡραίον πρότυπον διδασκάλου τοῦ κόσμου εἶνε ὁ Egger, καὶ ὁμῶς οὐδενὸς τῶν συγχρόνων φιολόγων εἶνε δεύτερος. Γεννηθεὶς τῇ 1813, μετ' ἀξιολόγους σπουδὰς ἡξιώθη τῇ 1839 ὑπὸ τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιγραφῶν καὶ Γραμμάτων τοῦ ἄθλου διὰ τὴν συγγραφὴν του Κριτικὴ ἐξέτασις τῶν ἀρχαίων ἱστοριογράφων τοῦ βίου καὶ τῆς βασιλείας τοῦ Αὐγούστου. Ὀλίγῳ μετὰ ταῦτα διωρίσθη καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν τῇ φιλολογικῇ σχολῇ (faculté des lettres), τῇ δὲ 1854 ἐγένετο μέλος τῆς Ἀκαδημίας ἥτις πρὸ ἐτῶν δεκαπέντε εἶχε βραβεύσει αὐτόν. Ὁ Egger, τυχὼν πνεύματος λεπτοῦ, ἀκριβοῦς καὶ παρατηρητικοῦ καὶ ἐννοήσας τὸν ἀληθῆ προρισμὸν τοῦ φιολόγου, οὐδέποτε ἐπαύσατο γράφειν καὶ ἐκδίδειν συγγραφὰς ἀξιολόγους, ὧν καὶ μόνος ὁ κατάλογος ἤθελε πληρώσει τόπον πολλὸν ἐν τῇ Ἑστίᾳ. Συγγραφὴ καὶ εἰς τοὺς μὴ φιλολογοῦντας τὰ μάλιστα ἐνδιαφέροντα εἶνε ἡ ἐπιγραφομένη Ἡellenisme

en France, εκδοθεῖσα τῷ 1869 καὶ συνιστάμενη ἐκ δύο τόμων. Ἐν ταύτῃ πραγματεύεται τὴν ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ παιδείας παρὰ τοῖς Γάλλοις ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν Φωκαεῖς, οἰκίσαντες τὴν Μασσαλίαν, κατέστησαν κατ' ὀλίγον ἑλληνικὴν τὴν νοτίαν Γαλλίαν, μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς ἡμερῶν. Τὸ ὕψος αὐτοῦ εἶνε ἥρεμον, ἀλλὰ γλαφυρόν. Καὶ χωρὶς νὰ το ἀναγνώσωμεν ἐν τῷ προλόγῳ, θὰ ἐνοοῦμεν ὅτι ἔχομεν πρὸ ἡμῶν μαθήματα διδασθέντα ἐν τῇ Σορβόνη. Οὕτω παρίσταται πρὸ ἡμῶν μάλλον λαλῶν ἢ γράφων ὁ συγγραφεὺς.

Τῶν μικρῶν αὐτοῦ συγγραφῶν πολλὰς συνήνωσεν εἰς δύο τόλους, ἐπιγραφέντας «Mémoires d'histoire ancienne et de philologie.» Ἐν τούτοις ἀναγινώσκουμεν πλείστας ἀξιολόγους ἱστορικὰς καὶ φιλολογικὰς διατριβὰς δημοσιευθείσας πρότερον κατὰ διαφόρους καιροὺς ἐν περιοδικῇ συγγραμμάσει καὶ αἵτινες εὐχαρίστως ἀναγινώσκονται καὶ ὑπὸ τῶν μὴ ἐξ ἐπαγγέλματος φιλόλογων. Μεταξὺ τούτων ἀξία ἀναγνώσεως εἶνε ἡ πραγματεία ἡ ἐπιγραφομένη εἰς «Ελληνισμὸς τῆς νέας Ἑλλάδος», ἐνθα ὁ Γαλάτης φιλόλογος ποιεῖται μακρὸν λόγον καὶ ἀναλύει τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ Τριούπη, καταδεικνύων τὸν φιλελληνισμόν αὐτοῦ καὶ ἐκφράζων ἀπροκαλύπτως τὴν δικαίαν του ἐκτίμησιν πρὸς τὴν ἱστορικὴν αὐτὴν συγγραφὴν.

Ὁ πρόλογος τοῦ ἐτέρου τῶν δύο τούτων τόμων συντείνει οὐκ ὀλίγον εἰς γνῶσιν τοῦ εὐγενὸς χαρακτῆρος καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐργασίας τοῦ περιφανὸς φιλόλογου. Ἐπιτραπήτω μοι νὰ ἐκθέσω ἐν αὐτῇ ὀλίγας ἐκείθεν λέξεις, ἃς ἐφέρει, δηλώσας ὅτι τὰ ἐν τῇ συλλογῇ ἐκείνῃ ἀναδημοσιευόμενα ἔργα ἐκδίδονται ἐπεξεργασμένα ἐν δευτέραις φροντίσιν. «Ὅποιονδήποτε κόπον καὶ ἀνὰ παιτῶσι συχνὰ αἱ τοιαῦται ἀναπτύξεις καὶ ἐπαληθεύσεις, μόλις που ἐξαιουτοῦμαι τὰς ἐπὶ τούτῳ χάριτας τοῦ ἀναγνώστου» τοσαύτη εἶνε, ὡς εἶκος, ἡ ἡδονὴ ἡ ἀναμνηστικὴ εἰς τὸν κόπον ἀναθεωρήσεως τοιαύτης. Πράγματι, ἂν προχωρῶ ἐν τῷ μελετητικῷ βίῳ μου, τόσον μάλλον ἀναγνωρίζω ὅτι ἡ ἐπιστήμη εἶνε πάντοτε ἐν κινήσει καὶ ὅτι καὶ ἐν μικροῖς πολλαῖς ἑκείναι τὸ ἔργον αὐτῆς ὁδὸν ἐπερατώθη. Ἡ ἐπιδιώξις τῆς ἀληθείας, ἡ σύλληψις αὐτῆς διὰ λαβῆς σημεῖαι πληρεστέρας καὶ ἀσφαλεστέρας εἶνε αὐτὸς ὁ ὅρος τῶν ἡμετέρων ἐργασιῶν, εἶνε τὸ πρῶτον ἡμῶν καθήκον, ἀλλ' εἶνε καθήκον ἐνέχον ἐν ἐαυτῷ τὴν ἡδυτάτην ἀμοιβήν. Αἰσθανόμεθα ἐνίοτε ταπεινώσιν ἀναγνωρίζοντες τὰ ἴδια ἡμῶν λάθη, ἐκπληττόμεθα ὅτι ἀνεγνώρισκαμεν αὐτὰς ἀργὰ ἢ ἀλήθειαν ἥτις σήμερον εἶνε προφανεστάτη εἰς τοὺς ἡμετέρους ὀφθαλμούς. Ἀλλὰ χαίρομεν με-

τὰς διανοούμενες τὴν πλάνην καὶ δυνάμεναι νὰ εἰπωμεν ἐν ἡμῖν ὅτι τέλος καθωρίσαμεν ἀκριβῶς τὸ γεγονός ἢ τὴν ἰδέαν τῆς προὔκειτο ἡ διαφώτισις. Κατ' οὐδεμίαν ἡλικίαν τοῦ βίου ἡ προσοχὴ εἶνε ἀλάστος. Ἄς κλίνωμεν κατερικῶς τὴν κεφαλὴν πρὸ τῆς ἀδυναμίας αὐτῆς καὶ ἃς μὴ ἀπελπιζόμεθα περὶ τῶν προόδων τῆς.»

Ὁ Egger δὲν περιορίζεται εἰς μόνον τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ διδασκαλίαν. Θεωρῶν καθήκον ἀπαραίτητον καὶ προορισμὸν τοῦ καθηγητοῦ ἀξιόζηλον τὴν διὰ συγγραφῶν προοδοποιῆσιν τῆς ἐπιστήμης, διὰ τῶν ἁξίων μελέτης δημοσιεύσεων του πληροῖ τὰς στήλας περιοδικῶν καὶ ἐφημερίδων, μάλιστα τοῦ προσφιλοῦς αὐτῷ Journal des Savants καὶ τοῦ Annuaire de l'Association pour l'encouragement des études Grecques. Ἀλλὰ κατέρχεται καὶ κατωτέρω, διανέμων τὰ δῶρά του ἐν δημοσίαις συνεδρίαις συλλόγων ἐργατῶν, εὐεργετικῶν ἐταιρειῶν καὶ ἐν ἐμοῖς ἄλλαις συνελεύσεσιν ἃς χρέος ἔχουσι νὰ ἐπιζητήσωσιν, ἀντὶ νὰ πορεύωσιν καὶ ἐχθαίρωσιν, οἱ μὴ θεραπεύοντες τὴν ἐπιστήμην μόνον πρὸς ψωμισμὸν. Ἀξιολογώτατον δεῖγμα δημώδους διαπραγματεύσεως ζητημάτων ἐπιστημονικῶν εἶνε τὸ ἐνώπιον τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου τῶν ἐργατῶν γενόμενον μάθημα Περὶ τοῦ χάρτου ἐν τῇ ἀρχαιότητι (Le papier dans l'antiquité). Παρακινούμεν τοὺς μὴ ἀναγνώσαντας τὴν βραχεῖαν ταύτην, ἀλλ' ἐμβριθὴ καὶ χαριεστάτην συγγραφὴν νὰ ἀναγνώσωσιν αὐτήν, εἰ μὲν δυνατόν, ἐν πρωτοτύπῳ, ἢ ἀκούσωσι τῆς Σειρήνης τῶν λόγων τοῦ γηραιοῦ οὐ διδασκάλου, εἰ δὲ μὴ ἐν τῇ πέρυσιν ἐκδοθείσῃ ἑλληνικῇ μεταφράσει τοῦ κ. Π. Κεράλη.

Ἡ περὶ τὴν ἑλληνικὴν μάλιστα φιλολογίαν καὶ ἱστορίαν διατριβὴ τοῦ Egger ἐνέπλησε κατ' ὀλίγον τὴν ψυχὴν αὐτοῦ περιπαθοῦς ἀγάπης οὐ μόνον πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν νεωτέραν. Τὸν δὲ φιλελληνισμὸν αὐτοῦ τοῦτον πολλὰ τῶν συγγραφῶν αὐτοῦ καταδεικνύει. Ἰδοὺ διὰ ποίων λέξεων ἀποπερατώνει τὴν περὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν Γαλλίᾳ πολύτιμον αὐτοῦ συγγραφὴν, ἥς ἐγένετο ἀνωτέρω μνεία.

«Τὰ μαθήματα ἅτινα διδάσκει ἡμᾶς ὁ ἑλληνικὸς λαὸς διὰ τῶν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐργῶν αὐτοῦ ἀπέβησαν πολλῶ μάλλον ἐνδιαφέροντα διὰ τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ τῆς τέλους τελεσθείσης πρὸ τῶν ἡμετέρων ὀφθαλμῶν. Καὶ μετ' αὐτὰς τὰς συγκινήσεις ἀγῶνος ἡρωϊκοῦ, καὶ μετὰ τὰ προσκόμματα καὶ τὰ ἀστοχήματα τὰ ἴσως ἀδιαχώριστα ἀπὸ τῶν ὅρων ὅφ' οὓς ἐβόηκεν ἡ Εὐρώπη τὸ μικρὸν βασιλεῖον τῆς Ἑλλάδος, ὑπάρχουσι διὰ πάντα κριτὴν ἀδέκαστον λόγον σπουδαῖο ἐμπιστοσύνης πρὸς τὰς ἀρετὰς τοῦ λαοῦ τούτου. Ἐχομεν πίστιν εἰς τὴν ἐνεργητικὴν ζωτικότητά ἢ ἀναπτύσσει, εἰς τὸν

ἡζήλον τῶν νεαρῶν αὐτόθι γενεῶν περὶ τὰς σοφὰς μελέτας, εἰς τὴν ἀφιλοκέρδειαν μεθ' ἧς πάντα τὰ μέλη τῆς ἑλληνικῆς οἰκογενείας συντρέχουσιν εἰς τὴν πρόοδον τῶν μελετῶν τούτων, οἱ μὲν διὰ τῆς ἐργασίας, οἱ δὲ διὰ γενναϊοδῶρων συνεισφορῶν, τέλος δὲ εἰς αὐτὴν τῶν τὴν ἐπιμονὴν ἐν ἀναλάβῃ τὴν γλῶσσαν τῶν προγόνων τῶν. Καὶ στερεῖται μὲν ἡδὴ πᾶσα αὕτη ἡ ἐνέργεια κανόνος καὶ μέτρου, ἀλλὰ δὲν εἶνε ἄγονος. . . . . Ὁ Κοραῖς ἀφῆκε διαδόχους καὶ συνεχιστὰς τοῦ ἔργου του. Βίσηγησάτο καὶ προσωποποιεῖ, καὶ μόνος αὐτὸς, τὴν νέαν ἀναγέννησιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τὸν στενὸν αὐτοῦ σύνδεσμον μετὰ τῶν Θεσμιῶν, τῶν δογματῶν, τῶν ἡθῶν τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Λαὸς ἱκανὸς νὰ παραγάγῃ τοιοῦτους ἀνδρας εἶνε ἄξιος νὰ ἀναλάβῃ τὴν θέσιν του μεταξὺ τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν. ὑπέπεσεν εἰς πολλὰ σφάλματα, ὅθ' ὑποπῆσεν ἴσως καὶ πάλιν εἰς ἄλλα, ἀλλ' ἔχει δίκαιον ἐπιθυμῶν νὰ μὴ λησμονῇται τὸ ἐξῆς. Ἄν ἀπώλεσε διὰ παντός ἐν τῷ κόσμῳ τὴν πρῶτην θέσιν, ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ μένῃ ἐν τῇ δευτέρᾳ παρὰ τὰ ἔθνη τὰ ἐργαζόμενα μετὰ πλείστου ζήλου πρὸς τὴν πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος ἐφ' ὅλων τῶν δρόμων τῶν ἡνωγμένων εἰς τὰς ἐννόμους ἡμῶν φιλοτιμίας.»

Ἐργαζε δὲ τὰς θερμὰς ταύτας ὑπὲρ Ἑλλάδος λέξεις ὁ φιλέλλην Γαλάτης ὀλίγον χρόνον μετὰ τὴν ἱδρυσιν τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, ὅστις τὰ μέγιστα συνέτεινεν οὐ μόνον εἰς διάδοσιν τῆς ἀρχαίας καὶ νέας ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐν Γαλλίᾳ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν αὐξήσιν τοῦ φιλελληνισμοῦ τῶν Γάλλων. Τῆς ἀξιολόγου ταύτης ἐταιρείας ὁ Egger ὑπῆρξεν εἰς τῶν ἱδρυτῶν. Δικαίως δ' ἔλεγε περὶ αὐτοῦ ὁ γηραιὸς φιλέλλην d'Eichtthal πρὸ δύο ἐτῶν, ἐξιστορῶν τὸν δεκαέτη τοῦ Συλλόγου βίον. «Εἶπον ἕνεκα τίνος ἐκτάκτου συμβάντος ἐστερήθημεν τῇ 12 Μαρτίου τῆς παρουσίας τοῦ κ. Egger, ἀλλὰ μετέσχε, λαβὼν μέρος λίαν ἐνεργόν, τῶν ἀκολουθῶν συνεδρίων, ἀπὸ δὲ τῆς στιγμῆς ταύτης εἶνε περὶ τὸν νὰ διδάξῃ ἡμᾶς ὅτι ἐπραξεν ὁ κ. Egger ὑπὲρ τῆς διοργανώσεως, τῆς διευθυνώσεως καὶ ἀναπτύξεως τοῦ Συλλόγου. Τρεῖς ἡδὴ, κατὰ τὴν δεκαετίαν ἥτις ἔληξεν ἐσχάτως, φιλοπόνως ἐξεπλήρωσε τὰ ἔργα τῆς προεδρίας εἰς ἣν ἐκαλέσατε αὐτόν, ἐκλέξαντες δὲ αὐτὸν πρὸ τινῶν ἡμερῶν ἐπίτιμον ὕμνον πρόεδρον εἶχετε τὴν εὐτυχίαν νὰ προσενέγκητε αὐτῷ τὸν φόρον εὐγνωμοσύνης ἥς ἡξιώθη ὑπερπερισσῶς.»

Τοιοῦτου ὑπάρχοντος τοῦ ἀκαμάτου καὶ εὐγενοῦς βίου λογίου ἀξιαγαστοῦ καὶ φιλέλληνος σεβαστοῦ, μετὰ λύπης θὰ μάθωσιν οἱ γνωρίσαντες αὐτόν καὶ μετ' ὀφείλους πάντοτε νέου ἀναγινώσκοντες τὰς συγγραφὰς αὐτοῦ ὅτι ὁ πολὺς θεράπων τῶν ἡμετέρων ὑπὸ τῆς πολλῆς

ἐργασίας ἐπαθεν ἐπ' ἐσχάτων δεινότερα τοὺς ὀφθαλμούς. Ἀλλ' ὁ πάντοτε περιπαθὸς ἀγαπήσας τὰ γράμματα εὗρίσκει καὶ ἐν τῷ οὐτῷ πρὸς λυπὸν γήρατι τὸν τρόπον νὰ θύῃ εὐλαβῶς φῶρον εὐγνωμοσύνης εἰς τὰς Μούσας τὰς Ἑλληνίδας. Ἡ Ἑστία χαίρει ὅτι ὁ γεραρὸς φιλέλλην τὰς στήλας αὐτῆς ἐξελέξατο, ἵνα δημοσιεύσῃ ἀνωνύμως ἐλαφρὰ παίγνια τῆς Μούσης του, τὰ ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 5 Μαΐου 1879 τυπωθέντα ἐπιγράμματα εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν. Σήμερον δὲ δημοσιεύει εὐχαρίστως κατωτέρω τὰ διὰ κοινὸν ἐν Παρισίοις φίλου διαβιβασθέντα εἰς αὐτὴν ἐπιγράμματα, ἀναφερόμενα πάντα εἰς ὡραῖον ἀνέκδοτον τοῦ Πλουτάρχου ἐν τῷ βίῳ τοῦ Δημοσθένους (κεφ. λα'). Διηγούμενος δὲ ἄρα δὴ ὁ Χαιρωνεὺς τὴν ἐν Ἀθήναις ἱδρυσιν τοῦ ἀνδριάντος τοῦ ῥήτορος τοῦ φέροντος τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο ἐπίγραμμα

εἴπερ ἴσῃ βώμῃ γνῶμη, Δημόσθενες, εἶχες,  
οὐ ποτ' ἂν Ἑλλήνων ἦρξεν Ἀρης Μακεδῶν,

προσθέτει καὶ τὸ ἐξῆς ἐπεισόδιον ὅπερ ἐλέγετο συμβᾶν ὀλίγῳ πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ φιλοσόφου εἰς Ἀθήνας. «Στρατιώτης τις, καλούμενος ἐπὶ κρήσιν ὑπὸ τινος ἀξιωματικοῦ, ἀνέθηκε τὰ ὀλίγα χρήματα, ὅσα εἶχεν, εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἀνδριάντος. Τὸ ἀγαλμα παριστάνει τὸν ῥήτορα «συνέχοντα τοὺς δακτύλους δι' ἀλλήλων, πλησίον δ' αὐτοῦ ἐφύετο μικρὰ πλάτανος. Ἀπὸ τοῦ δένδρου τούτου πολλὰ φύλλα, εἴτε κατὰ τύχην καταρριφθέντα ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, εἴτε ὑπ' αὐτοῦ τοῦ κρύψαντος οὕτω ταχθέντα, περιεκαίμενα καὶ συμπεσόντα ἀπέκρουσαν τὸ χρυσίον οὐκ ὀλίγον χρόνον. Ὅτε δ' ὁ ἀνθρώπος ἐπανελθὼν ἀνεῦρε τὸ χρυσίον καὶ διεδόθη λόγος περὶ τούτου, πολλοὶ τῶν εὐφρόνῳ ὑπόθεσιν λαβόντες εἰς τὸ ἀδωροδοκεῖν τοῦ Δημοσθένους διημιλλῶντο τοῖς ἐπιγράμμασι.» Τὴν διὰ τῶν διαφόρων τούτων ἐπιγραμμάτων ὡς ἐν ποιητικῷ διαγωνισμῷ ἐξυμνήσιν τοῦ ἀδωροδοκῆτος τοῦ Δημοσθένους ἐλαβεν ὑπόθεσιν τῶν στίχων αὐτοῦ ὁ Γάλλος φιλόλογος, ἐπιστέφον τὸ ἔργον δι' ἐπιλόγου ἐν ᾧ αὐτὸς ἐπικρίνει τοὺς διαφόρους ἐπιγραμματογράφους, ἥτοι τὰ διάφορα γεννήματα τῆς ἰδίας ἐκείνου τέχνης, ὡς παιδιὰν ἀχάριτος ἐργασίας. Ἀλλ' ἡ παιδιὰ αὐτῇ, ὡς διασκεδάσει τὸ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἄλγος τοῦ γηραιοῦ μουσολόγου, θὰ τέρψῃ βεβαίως καὶ τοὺς ἀναγνώστας τῆς Ἑστίας, ὅσοι διατρίβουσι φιλικῶς περὶ τὴν ἀρχαίαν φιλολογίαν.

Τίς ποτε δωροδόκον τλαίη τὸν ῥήτορα φῆναι  
ὅστις ἔτ' ἀργυρίου χεῖρας ἀπέσχε νέκυς;

Πῶς ποτέ τις φάη τὸν ῥήτορα δωροδοκῆσαι  
ὅσπερ καὶ λιθίνης χεῖρας ἀπέσχε κακοῦ;

Εἰκόνα τὴν δ' ἐσώρα τοῦ ῥήτορος ὃν ποτε δημοεῖλεν  
πειθόμενος ψευδέσι μαρτυρίαις.

Βύρσαν ὅγ' ἀργυρίου μεστὴν ἐν χερσὶν ἐτήρει  
εὐλαβῶς, ὅσωνθ' εἶπε τούτῳ ἀπείδου.

Ἄφρονες οἱ τὸ πάλαι κατὰ σοῦ, Δημόσθενες, ἔγνω  
ὡς ποτε θησαυρῶν ἥσαντες Ἀρπαλίων.  
εἰ γὰρ ἔφους ποτὲ δωροδόκος, τότε δῶρον ἐκὼν ἂν  
εἶλες ὅπερ σφετέραις χερσὶν ἐνείμε τύχη.

Μάρτυρες ὅσσα κακοὶ κατὰ ῥήτορος ἐψεύσαντο  
ἠνίδε πάντα βρότας τάνδρως ἔλεγχον ἔχει·  
χερσὶ γὰρ ἐν λιβήναις ἀγνῶς ὃν ἐθήκατο χρυσὸν  
πιστεύσας, πιστῶς εὖρε φυλαττόμενον.

Δευρὸ με δωροδοκεῖν κλέπτειν τε βοῶντες Ἀθῆνας  
Ἀρπαλίον θήκην δεῦρο παρέστιν ἰδεῖν  
ὡς ἀδέκαστον ἐγὼ δῆμου σθένης, οὐποτε φαύλας  
θησαυροὺς ὀρέγῃ χεῖρας ἐπ' ἄλλοτρίους·  
λωποδύτας γὰρ ἀνὴρ τις φεύγων ἐνθετο πλήρη  
χερσὶν ἐμαῖς βύρσαν, τὴν δ' ὄγ' ἄθικτον ἔχει.

Ὡ κακοὶ, ἀτρεκέως ὑμᾶς λίθος οὗτος ἐλέγχει  
ὡς ἄρα δωροδόκον ῥήτορα φηναμένους·  
ὃν γὰρ δεξιτέρῃ θησαυρὸν ἀνέγγυον ἀγνῶς  
τάνδρως ἐθήκεν ἐκὼν, τοῦτον ἄθικτον ἔχει·  
εὐδελον τὸ βρότας φωνὴν ἀφίσει καθ' ὅμων  
ὅσοι ἀτιμάζειν τλήτη τὸν ἄνδρ' ἀγαθόν.

## ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ἀλλὰ τί δαιδαλέας πλάσσοντες ἀθύρματα τέχνης  
ἐργασίαν ἄχαριν παίζετε, μουσολογοῖ;

Τοιοῦτος ἐν ὀλίγοις ὁ ἀνὴρ ὅστις ἐκ τρυφερᾶς  
ἡλικίας ἀγαπήσας τὰς Ἑλικωνιάδας καὶ ἀκμά-  
ζων ἀντηγαπήθη παρ' αὐτῶν καὶ ἥδη, λευκανθί-  
ζουσαν κομῶν τὴν πολιάν, δέχεται παρ' αὐτῶν  
ἐπὶ τοῦ ἐρρυτιδωμένου μετώπου τὸν ἀσπασμὸν  
τῆς ἀγάπης.

ΣΠΕΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ.

Οἱ Ἕλληνες συνήθως ἀποδίδομεν πολλήν, καὶ ὥς  
μεῖζονα τοῦ δέοντος, σημασίαν εἰς τὴν περὶ ἡμῶν ἀγα-  
θὴν γνῶμην τῶν Εὐρωπαίων καὶ ἀνομολογοῦμεν μετ' ἄ-  
κρας εὐκολίας χάριτας εἰς πάντα αὐτοκαλούμενον φιλέλ-  
ληνα. Ὑπὸ τὴν γενικὴν δὲ ταύτην ἐπωνυμίαν περιλαμ-  
βάνομεν ἀδιακρίτως καλοὺς καὶ κακοὺς, εἰλικρινεῖς καὶ  
ἰδιοτελεῖς, σπουδαίους καὶ κούφους. Ἀλλ' ὅταν εἰς τὴν  
ὁπρὲς τῆς Ἑλλάδος προσφέρεται κάλαμος ὡς τὸν  
τοῦ Ἐδμόνδου Ἀβού, τοιοῦτο συμβάν ἐπιτρέπεται νὰ  
λογισθῇ ὡς ἐθνικὸν εὐτύχημα. Ἡ φίλια συγγραφὴς, ὃν  
ἡ Γαλλία κλεῖζει ὡς τὸν ἐπιφανέστατον ἀντιπρόσωπον  
τῆς γαλλικῆς εὐφυίας μετὰ τὸν Βολταῖρον, δὲν εἶναι καὶ  
καθ' ἑαυτὴν βεβαίως μικρὸν ἀπόκτημα· ἀλλὰ προσλαμ-  
βάνει διπλασίαν ἀξίαν δι' ἡμᾶς, ὅτινες εἰσέτι πονοῦ-  
μεν ὅπου μᾶς ἔθιξεν τὰ βέλη τῆς «Συγχρόνου Ἑλλά-  
δος» καὶ τοῦ «Βασιλέως τῶν Βουρβόνων». Ὁ εἴρων συγ-  
γραφεὺς δικαιολογεῖται σήμερον λέγων ὅτι ἐνεπνεύσθη  
ἐκ τῆς λατινικῆς παροιμίας qui bene amat bene ca-  
stigit· ἀλλ' ὁμολογοῦμεν ὅτι μᾶς εὐχαριστεῖ περισσό-  
τερον ἡ ἑλληνικὴ παροιμία, ἣν φαίνεται ὅτι ἀκολουθεῖ  
σήμερον—«ὁ τρώας καὶ ἰάσεται». Οἱ ἀρχαῖοι ἐπίστευον  
ὅτι ὑπῆρχον βέλη, ὃν αἱ πληγαὶ μόνον διὰ τοῦ τοῦ τοῦ  
τραυματίζαντος σιδήρου θεραπεύοντο. Τὴν ἰδιότητα  
ταύτην ἀποδίδομεν καὶ εἰς τὴν σατυρικὴν φάρετραν τοῦ  
Κ. Ἀβού καὶ δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι ἡ χεῖρ τοῦ ὁ ἐκ-  
τελεῖ θάύματα ἰάσεως μεθ' ὅσης εὐστοχίας προέβη καὶ  
ἐπικίνδυνα τραύματα. Πολλὰ καὶ μετὰ τὸ νεανικὸν παρά-  
πτωμα ἀφίερσε θερμούς λόγους ὑπὲρ Ἑλλάδος· ἀλλ' ἡ  
ἐπιστολή, ἣν ἀρτίως ἐδημοσίευσεν ἐν τοῖς ἀγγλικοῖς  
Καίροισι, παρεπιδημῶν ὡς πρόεδρος τοῦ «Φιλο-  
λογικοῦ Συνεδρίου» ἐν Λονδίῳ, εἶναι ἐν τῇ παιγνιώδει  
αὐτῆς ὑφ' ἡμῶν ἐυλωτοτάτων ἀπολογιῶν, ὅσαι ἐ-  
γράφησαν ὑπὲρ τοῦ ἀδικουμένου Ἑλληνισμοῦ. Ὁ λόγος  
τοῦ Κ. Ἀβού ἔχει χάριν καὶ λεπτότητα, ἥτις δὲν ἐπιδέχ-  
ται μετάφρασιν· ἀλλὰ θὰ ἐνομιζόμεν ἀληθῆ ἀδικίαν πρὸς  
τοὺς ἀγνοοῦντας τὴν γαλλικὴν, ἐὰν δὲν ἀπεπειρώμεθα  
καὶ τὴν ἀτελεῖ ταύτην ἀπομίμησιν τοῦ πρωτοτύπου.

Ἄν. Σ. Β.

## ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΔΜΟΝΔΟΥ ΑΒΟΥ

Κύριε συνάδελφε! Οἱ Καίριοι, καθὼς ἐντελῶς  
ἀγγλίζοντες, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μὴ ᾔνοι καὶ  
φιλόξενοι, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θὰ  
ἐπιτρέψωσιν εἰς ξένον, ὅστις συνείησιν νὰ παρα-  
κολουθῇ ἐν αὐτοῖς, ὡς ἐν ἀρχαίῳ βενετικῷ κα-  
τόπτρῳ, πάντας τοὺς κυματισμούς τῆς κοινῆς  
γνώμης, νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς τὴν εὐρεῖαν αὐτῶν  
δημοσιότητα τοὺς ἐγκαρδίους καὶ εὐγνώμονας  
ἀποχαιρετισμούς του. Οἱ Ἀγγλοὶ οἱ περιποιη-  
θέντες τοὺς συμπατριώτας μου καὶ ἐμὲ εἶναι λίαν  
πολυάριθμοι, ὥστε νὰ δυνηθῶμεν νὰ τοὺς εὐχα-  
ριστήσωμεν ἕνα ἕκαστον ἰδίᾳ. Ἐκτὸς δὲ τούτου,  
ἔπρεπε νὰ εὐχαριστήσωμεν καὶ τὰ Μουσεία σας,  
ἅτινα μᾶς ἐπέδειξαν τόσα ἀριστουργήματα· τοὺς  
περιπάτους σας, ὅπου ἐθαυμάσαμεν τὰς ὥραι-  
τέρας τοῦ κόσμου γυναικας· τοὺς παραδείσους  
σας, οἵτινες ἠνθίσαν, οὕτως εἶπεῖν, πρὸς χάριν  
μας· τὸν ἡλιὸν σας, ὅστις εἰς μίαν ἐβδομάδα  
μᾶς ἐφιλοδώρησε τρεῖς ὥραιας ἡμέρας, καὶ τὸ  
ὥραιον τοῦτο ἀγγλικὸν ἔαρ, ὅπερ, ἐν τῇ δροσε-  
ρότητι καὶ τῇ ἰδιοτρόπῳ αὐτοῦ χάριτι, ἐνθυ-  
μίζει κάπως τὸν βρεγμένον Ἑρωτα τοῦ Ἀνα-  
κρέοντος.

Τὸ «Φιλολογικὸν Συνέδριον τοῦ Λονδίνου»,  
πλὴν τῶν ἀποτελεσμάτων, ὅσα εὐλόγως ἐξ αὐ-  
τοῦ ἀπεξεδεχόμεθα, παρήγαγε καὶ καρποὺς ἀ-  
προσδοκίτους. Δὲν ἐξοκείωσε μόνον πρὸς ἀλλή-  
λους τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἀποτελοῦντας τὴν τε-  
τάρτην δύναμιν παρὰ δύο λαοὺς, οἵτινες ἐκ φύ-  
σεως ῥέπουσιν εἰς συνεννόησιν· ἀλλὰ προσήγγισε  
τοὺς τόπους, ἐβράχυνε τὸν πορθμὸν καὶ δὲν ἀμ-  
φιβάλλω ὅτι ὁ διάπλους μου κατὰ τὴν ἐπάνοδον  
ἔσται συντομώτερος, ἢ κατὰ τὴν ἀφίξιν. Μετὰ  
τινας ἀκόμη ἐπισκέψεις ἀγγλικῶν συγγραφέων ἐν  
Γαλλίᾳ καὶ γάλλων ἐν Ἀγγλίᾳ, δὲν θὰ ἔχωμεν  
πλέον ἀνάγκην τῆς ὑποβρυχίου σύριγγος.

Ἡ ὑποδεξιῶσις, ἥς ἠξιώσατε ἡμᾶς, καὶ ἡ τι-  
μητικὴ συμπάθεια, ἣν ἀπονέμετε εἰς τοὺς ἐν  
Λονδίῳ ἡμετέρους ἠθοποιούς, θὰ ἀναθερμάνωσι  
πολλὰς καρδίας ἐν Γαλλίᾳ. Σὰς ὑπόσχονται ὅτι οἱ  
συμπολιῖται μου δὲν θὰ μάθωσιν ἄνευ ἐμβριθοῦς  
συγκινήσεως, ὅτι τὴν ἐσπέραν τοῦ σαββάτου,  
εἰς τὸ συμπόσιον τοῦ Savage Club, ὁ προεδρεύων  
τῆς ἐορτῆς εὐγενὴς καὶ εὐφυὴς Λόρδος ἐκάθητο  
μεταξὺ τοῦ Γλάδστωνος, τοῦ μεγίστου ῥήτορος  
τῆς Ἀγγλίας, καὶ τοῦ γηραιοῦ φίλου μου Γώπ.  
τοῦ μεγίστου ἡμῶν δραματικοῦ καλλιτέχνου.  
Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ἡ Γαλλικὴ Κωμωδία συν-  
τέλεσε πλεῖστον ἐπὶ πεντεκαίδεκα ἡμέρας εἰς  
τὴν συνένωσιν τῶν πνευμάτων καὶ τῶν καρδιῶν,  
παρ' ὅσον θὰ κατάρθου τοῦτο ἐπὶ ἐξάμηνον δ-  
λόκληρος ἡ διπλωματία. Οὐδὲν ἰσχύει τόσον

πρὸς διασκέδασιν μικρῶν νεφῶν, ὅσον ἡ πνοὴ δια-  
νοιῶν ἐξόχων, οἷαι ἡ τοῦ Μολιέρου καὶ ἡ τοῦ Βί-  
κτωρος Οὐγίου.

Ἡ παροδικὴ παρανόησις ἥτις, ἐὰν δὲν ἐτά-  
ραξεν, ἐψύχαρε τοῦλάχιστον τὴν ἀμοιβαίαν φι-  
λίαν τῶν δύο ἐθνῶν, δὲν εἶχε πολλὴν σπουδαί-  
τητα καὶ κατ' οὐδένα τρόπον ἠδύνατο νὰ ἀπο-  
λύσῃ καταιγίδας. Προῦκειτο περὶ μικροῦ λαοῦ,  
περὶ οὗ ἦ τε Γαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία εἰξέουρουν  
ὅτι ἔχει οἰκῆμα λίαν στενόχωρον καὶ εἰς ὃν ἀμ-  
φότεραι εὐχονται ὅρια ἥττον πνιγνῆ. Οὐδεὶς  
ἐκολάκευσε τοὺς Ἕλληνας ὀλιγώτερον ἐμοῦ· καί  
τοι δὲ ἐκπαλαί μοι εἶναι προσφιλεῖς, νέος ἐτι ἐ-  
φῆρμος κατ' αὐτῶν, αὐστηρότερον ἴσως τοῦ  
δέοντος, τὸ παλαιὸν ἀπόφθεγμα qui bene amat  
bene castigat (ὁ σφοδρῶς ἀγαπῶν καὶ σφοδρῶς  
παιδεύει). Δικαιοῦμαι λοιπὸν ὁπωσοῦν νὰ τύχω  
ἀκροάσεως λέγων ὅτι ὁ λαὸς οὗτος εἶναι εὐφύε-  
στατος, ῥέκτης καὶ ἀνδρεῖς καὶ ὅτι ἀνῆκει ἀ-  
ναντιρρήτως εἰς τὴν ἀριστοκρατίαν τοῦ ἀνθρω-  
πίνου γένους. Ἀπὸ τινῶν ἐτῶν προώδευσε κατὰ  
πάντα, καὶ ἰδίως κατὰ φρόνησιν. Εἶναι λοιπὸν  
ἄξιος νὰ ζήσῃ καὶ ἐν τούτοις ἡ διπλωματία δὲν  
τὸν ἐδημιούργησε βιώσιμον. Ἡ στενὴ χώρα, ὅ-  
που τὸν περιέσφιγγεν, στερεῖται καλλιεργησίμου  
γῆς καὶ ὁμοιάζει ἄσκαρον ὁστοῦν. Ἐὰν ὁ ὥραιος  
οὗτος τόπος περιήλθεν εἰς τὴν ἐλευσινότητα ταύ-  
την καὶ τὰς ἀνυπερβλήτους οἰκονομικὰς δυσχε-  
ρείας, δὲν πταίει ἡ ὀκνηρία τῶν νῦν κατοίκων,  
ἀλλ' ἡ ἀκηδία τῶν ἄλλοτε δεσποτῶν. Τὰ πλεῖ-  
στα τῶν ἐλαττωμάτων, ἐφ' οἷς κακίζουσι τοὺς  
Ἕλληνας, ἡ πρὸς τὰ ἐλευθέρια ἐπαγγέλματα  
μανία, ἡ θεσιθρία, τὸ φιλοτάραχον, ἡ ἀστάθεια,  
τὸ κατακτητικὸν πνεῦμα εὐρίσκουσι καὶ ἐξήγη-  
σιν καὶ συγγνώμην, ὅταν ἀναλογισθῶμεν, ὅτι  
εἶναι ἀδύνατος ἡ εἰρηνικὴ ζωὴ ἐν τῷ κλωβῷ, ὅπου  
τοὺς ἐνέκλεισεν ἡ Εὐρώπη. Ὁ φυλακίζων σκύουρον  
ἐντὸς πλεκτοῦ κυλίνδρου θὰ εἶχεν ἄδικον κατα-  
ρώμενος τὸ μικρὸν ζῶον ὡς οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἀ-  
ναπαύομενον.

Ἡ συχνάκις δικαία καὶ μεγάλθυμος Ἀγγλία  
ἐξετέλεσε μεγάλην τὴν πολιτικὴν ἠθικότητα  
πρᾶξιν, ὅτε ἀπέθετο ἐκουσίως τὴν προστασίαν  
τῆς Ἑπτανήσου καὶ προσέθηκε τὴν ὥραιαν ταύ-  
την ἐπαρχίαν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Δὲν μᾶς φαίνε-  
ται παράδοξον ὅτι δυστροπεῖ νῦν νὰ κάμῃ καὶ  
νέαν γενναιοδωρίαν ἐκ ξένης περιουσίας. Ἡ ἐ-  
πέκτασις τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶναι πλέον ἐφικτή,  
χωρὶς νὰ περικοπῇ ἡ Τουρκία, καὶ ὑμεῖς ἀνελά-  
βετε νὰ σώσητε ὅ,τι ἀπέμεινεν ἐκ τῆς τουρκι-  
κῆς Αὐτοκρατορίας. Οὗτος εἶναι ὁ λόγος δι' ὃν  
δὲν συνεφωνήσατε μεθ' ἡμῶν περὶ τῆς ἐρμηνείας  
εὐχῆς τινος τοῦ βερολινεῖου συνεδρίου. Ἡμεῖς  
μὲν ἐπιθυμοῦμεν νὰ δώσωμεν κατὰ πλεῖστον,  
σεῖς δὲ κατὰ ὀλιγώτερον. Τὸ ζήτημα εἶναι περὶ  
μέτρου. Ἀλλ' ἡ μὲν Γαλλία εἶναι λίαν ἐχέφρων,  
ὥστε νὰ σᾶς ζητήσῃ τὸ ἀδύνατον, ὑμεῖς δὲ λίαν

φιλόανθρωποι, ὥστε νὰ μᾶς ἀρνηθῆτε τὸ δυνατόν.

Ἐκτὸς δὲ τούτου, ἀνάγκη νὰ ἐξετάσωμεν ἐὰν  
καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς Τούρκους δὲν συμφέρει νὰ εὐ-  
χαριστήσωσι τοὺς Ἕλληνας καὶ νὰ παράσχωσιν  
αὐτοῖς ἐνασχόλησιν ἐπὶ πεντηκονταετίαν. Ὑπο-  
θέσατε αὐτοὺς κυρίους τῶν Ἰωαννίνων, τῆς πό-  
λεως ταύτης τῆς ἑλληνικῆς ὅσον καὶ αἱ Ἀθήναι,  
καὶ εἶπατε ἐὰν ἡ τακτοποίησις τῆς νέας ταύτης  
χώρας, ἡ κατασκευὴ ὁδῶν καὶ σιδηροδρόμων, ἡ  
ἐκμετάλλευσις δασῶν καὶ μεταλλείων καὶ ἡ καλ-  
λιέργεια τῆς γῆς δὲν ἀπαιτοῦσιν ἡμισυν αἰῶνα  
χρηστῆς, ὠφελίμου καὶ προῦντικῆς ἐργασίας.

Ἐν τέλει δὲ λίαν θὰ ἐξεπληττόμην ἐὰν ἡ ἐμ-  
φρων καὶ προνοητικὴ Ἀγγλία δὲν κατενόει πό-  
σον ἀναγκαῖον εἶναι νὰ ἀντιτάξωμεν εἰς τὸν  
Πανσλαυισμόν, τὸν κοινὸν ἡμῶν κίνδυνον, τὸ  
σφρῆγος καὶ τὴν λαμπρὰν ζωτικότητα τοῦ Ἑλ-  
ληνισμοῦ.

Ἀλλὰ σύγγνωτε! Ὀλίγου δεῖν, ἐλθισμόνουν,  
Κύριε, ὅτι δὲν ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἀνήκω εἰς τὴν  
πολιτικὴν ὑμῶν σύνταξιν. Συγχωρήσατε τὴν ἐ-  
λευθερίαν, ἣν ἔλαβον, καὶ μὴ ἐκλάβητε αὐτὴν  
ἄλλως, ἢ ὡς ἀπόδειξιν βαθείας καὶ εἰλικρινοῦς  
ἐπιθυμίας νὰ παραγκωνίσω ὅ,τι μᾶς διαίρει καὶ  
νὰ ἐξάρω ὅ,τι μᾶς συνδέει.

Ἀπὸ καρδίας ὑμέτερος.

Ἐν Λονδίῳ 4[16] ἰουνίου. ΕΔΜΟΝΔΟΣ ΑΒΟΥ

## ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΙΤΙΚΑΙ

[Ἐκ τῶν τοῦ Eugène Melchior de Vogué.]

Ὁ ἅγιος τάφος.

Ὁ ἅγιος τάφος εἶναι ἡ καρδιά καὶ ἀφορμὴ τῶν  
χριστιανικῶν Ἱεροσολύμων, ἅτινα συμπίεζονται  
περὶ τὴν παλαιὰν φραγκικὴν ἐκκλησίαν ὡς ἡ  
μωαμεθανικὴ πόλις περὶ τὸ τζαμίον τοῦ Ὁμάρ.  
Ὁ εὐρύς ναὸς ἔμεινεν, ὡς αἱ φραγκικαὶ μητρο-  
πόλεις τῶν μέσων αἰώνων, οἶκος κοινὸς ἐνθα ὅ  
τε θρησκευτικὸς καὶ ὁ θύραθεν βίος διεξάγονται  
ἐπ' ἴσης. Περικλειόμενος ὑπὸ τριπλοῦ περιβόλου  
μοναστηρίων, ὅτε μὲν εἰσχωρεῖ μέχρις αὐτῶν  
διὰ τῶν προσκετινομένων παρεκκλησιῶν του, ὅτε  
δὲ διασχίζεται ὑπὸ τῶν καλλίων αὐτῶν, τῶν  
σκευοφυλακείων, τῶν κοινοβίων. Σύστημα σύνθε-  
τον διαδρόμων, παρόδων, κλιμάκων, θυρῶν πε-  
ριπλέκει τὰς κατοικίας τῶν μοναχῶν πρὸς τὸν  
οἶκον τοῦ θεοῦ· τὰ ἐκκλησιδρία τὰ λελαξευμένα  
ἐν τῷ βράχῳ, τὰ δωμάτια τῶν φρουρῶν, τὰ δι-  
βάνια τῶν Τούρκων φυλάκων, αἱ ἀποθήκαι ἐ-  
λαίου καὶ κηρίων πάντα ταῦτα συγχροῦνται ἐν  
τῷ λιθίνῳ τούτῳ κόσμῳ, ἐνθα ὁ Quasimodo θὰ  
ἠδύνατο νὰναθρέψῃ οἰκογένειαν. Κατανοεῖ τις  
τοὺς ἁγίους ἄνδρας οἵτινες ἐξῆσαν εἰκοσι καὶ  
τριάνκοντα ἔτη χωρὶς νὰ ἐξέλθωσι τῶν τοίχων  
τούτων.

Ἀς εἰσέλθωμεν λοιπὸν ὀλίγον εἰκῇ, ζητοῦν-  
τες τὰς ζωγραφικὰς σκηνάς, τὰς θλιβεράς ἢ συγ-

κινητικές αντιθέσεις ἃς παρέχει ἀκαταπαύστως ὁ ναὸς, τὰς ἐνδομήχους συγκινήσεις ἃς δὲν θὰ ἠδύνατό τις νὰ διερμηνεύσῃ χωρὶς νὰ παραγνώ-  
ρίσῃ τὸ βάθος αὐτῶν. Διερχόμενοι τὴν φλιάν τοῦ  
προναοῦ εὐρισκόμεθα ἐν τῷ διβανίῳ τῶν μου-  
σουλμάνων πυλωρῶν, θλιβερὸν ἀλλ' ἀναγκαῖον  
πρόδομον τοῦ χριστιανικοῦ οἴκου. Εἶνε δὲ πεπι-  
στευμένη ἡ φύλαξις αὐτοῦ εἰς οἰκογένειαν, παρ'  
ἣ ἡ ἐντολή αὕτη εἶνε κληρονομική. Τρεῖς ἢ  
τέσσαρες Τοῦρκοι, ὧν ἡ ὄψις εἶνε ἱκανῶς πραϋ-  
θυμος καὶ ὧν ἡ σοβαρὰ ἀπάθεια δύναται νὰ ἐκ-  
ληφθῇ ὡς εὐλάβεια, καπνίζουσι τὰ συρίγγια αὐ-  
τῶν, καθήμενοι μ' ἐσταυρωμένους τοὺς πόδας  
ἐπὶ ψιῶθων.

Διερχόμεθα, τὰ δὲ πρῶτα πρόσωπα ἅτινα  
συναντῶμεν ἀναγγέλλουσι χριστιανικὴν Βαβυλω-  
νίαν. Πάντες οἱ τύποι τῶν ἀνθρωπίνων φυλῶν  
διασταυροῦνται ἐνταῦθα, πᾶσαι αἱ ἐνδυμασίαι  
τῆς ὑδρογείου σφαίρας ἀναμίνυνται, πᾶσαι αἱ  
γλώσσαι ἀντηχοῦσιν ἐκεῖ, πάντα τὰ δόγματα  
τελοῦσιν ἐν τῷ ναῷ τὴν λατρείαν αὐτῶν. Κα-  
θολικοὶ, Ὁρθόδοξοι, Ἀρμένιοι, Κόπται, Ἀ-  
βυσσῖνιοι ἔχουσι τοὺς ἰδιαιτέρους αὐτῶν βωμούς·  
τὰ τιμιώτατα ἱερὰ εἶνε κοινὰ εἰς πάντας, ἀλλ'  
ἕκαστος λειτουργεῖ κατ' ἰδίαν ὥραν, ἀκριβῶς ὡ-  
ρισμένην ὑπὸ κανονισμῶν παλαιῶν. Τὸ δὲ πλῆθος  
συνωθεῖται μάλιστα εἰς τὴν εἰσόδον τοῦ ναῦ-  
δορίου τοῦ περιλαβάναντος τὸν τάφον, ἐν ᾧ τρεῖς  
μόνοι δύνανται νὰ χωρήσωσι ταυτοχρόνως, λίαν  
στενωχωρούμενοι ὑπὸ τοῦ φύλακος καλογέρου,  
ὅστις εἰσπράττει πολλὰ πωλῶν κηρία. Ὁ ἀεικί-  
νυτος οὗτος φρουρὸς βασιανίζει ἀδιακόπως, ἐξα-  
ναγκάζων αὐτοὺς εἰς ἐξοδὸν, τοὺς προσκυνητὰς  
αἵτινες παραβιάπτουσι τὸ ἐμπόριον αὐτοῦ καθυ-  
στεροῦντες ἐν μακρᾷ προσευχῇ. Γυνὴ αἰγυπτίου  
φειλάχου, περιμένουσα νὰ ἔλθῃ ἡ σειρά της, κά-  
θηται ἐπὶ τῶν βαθμίδων θηλάζουσα τὸ βρέφος  
αὐτῆς, Ἀλβανὸς τις ὑπομένει καρτερικῶς, δά-  
κνων μετ' ὀρέξεως τὸν ἄρτον του. Κιρκάσιός τις  
προσπεπτωκὴς εἰς τὴν γῆν πλήττει μετὰ ψόφου  
τὸ ἔδαφος διὰ τοῦ μετώπου· οἱ φραγκισκανοὶ μο-  
ναχοὶ σύρουσι τὴν μάλλινον αὐτῶν σάγην· οἱ ὀρ-  
θόδοξοι ἱερεῖς συνωστίζονται πολυάριθμοι, λάλοι  
καὶ πολυπράγμονες. Ἐκ πασῶν δὲ τούτων τῶν  
καρδιῶν, ἐκ πάντων τούτων τῶν χειλέων μία ἐξ-  
έρχεται ἰδέα, μεταφραζομένη εἰς εἰκοσιν ἰδιώ-  
ματα, διακτυπούμενη εἰς ποικίλα καὶ διάφορα  
σύμβολα.

Ἄν δὲ ὁ φιλόσοφος ἐνασμενίζετο εἰς τὴν ἰδέαν  
τῆς ὑπερτέρας ἀρμανίας τῆς ἀποτελουμένης ἐκ  
πασῶν τούτων τῶν διαφωνιῶν, ἀλλ' ὁ πιστὸς  
διατίθεται πρὸς λύπην ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν φλογερῶν  
ἀγώνων τῶν ἀντιθέτων δογμάτων τῶν καταυ-  
λιζομένων ἐν τοῖς διαφόροις μέρεσι τοῦ μνη-  
μείου. Τίς περιηγητὴς, θεώμενος τὰς αἰωνίους  
ταύτας διαφωνίας, δὲν ὠνειρεύθη νὰ ἰδῇ ἅλα τὰ  
τέλῃα τῆς Ἱερουσαλὴμ (ἥς τὸ ὄνομα σημαίνει ἐ-

βραῖστί, κατὰ παράδοξόν τινα εἰρωνείαν, «κλη-  
ρονομίαν τῆς εἰρήνης») παρέχοντα ἐν τῷ πρώτῳ  
ναῷ τῆς Χριστιανισμοῦ τὸ παράδειγμα τῆς  
ὁμονοίας τῆς κηρυχθείσης ὑπὸ τοῦ Κυρίου αὐτῶν;  
Ὅνειρον λίαν φυσικόν, ἀλλ' οὐτινος τὴν πρα-  
γμάτωσιν δὲν θὰ συγχωρήσωσι ποτε τὰνθρώπινα  
πάθη τὰ ἐξυπηρετοῦντα τὰ θεϊκὰ πράγματα.—  
Ἀλλὰ φαντασίαν τινὰ τοῦ ὁνείρου τούτου δύνα-  
ται τις νὰ ἰδῇ κατὰ τὴν Μεγάλαν Ἑβδομάδα,  
βλέπων τὰ μυστήρια λειτουργούμενα ἐν πάσαις  
ταῖς γλώσσαις τοῦ κόσμου. Ὁ προσκυνητὴς ὁ  
διατρέχων τότε τὰ διάφορα ἱερὰ εὐρίσκει μονα-  
χοὺς ὁμιλοῦντας πρὸς τὸν λαὸν συγχρόνως λα-  
τινιστῇ, ἰταλιστῇ, γαλλιστῇ, ἑλληνιστῇ, ἀραβι-  
στῇ καὶ ἐν εἴ τι ἄλλῃ γλώσσῃ. Αἱ λιτανεῖαι τῶν  
διαφόρων δογμάτων τελοῦνται κανονικῶς ἐν  
τοῖς διαδρόμοις τοῦ κτιρίου, αἱ μὲν τῶν Ἑλ-  
λῶν ἐν τῷ χορῷ, ἀπολαμβάνοντι ἐκ κοσμημάτων  
χρυσῶν καὶ ἐκ ψηφιδωμάτων, αἱ δὲ τῶν Λατί-  
νων ἐν τῷ προαιωνίῳ σκότει τῷ ἐπικρατοῦντι  
ὑπὸ τοὺς θόλους τοῦ Βορρᾶ. Πολλάκις αἱ εὐσε-  
βεῖς στρατιαὶ, συναντῶμεναι, παροργίζονται κατ'  
ἀλλήλων, ἐρίζουσι, συγκρούονται, τὰ δὲ εἰρηνικὰ  
αὐτῶν σήματα ἐκπληθύνονται ἄγοντα αὐτοὺς εἰς  
μάχην, καὶ τὸ αἷμα ῥέει ἐπὶ τῶν πολλάκις διὰ  
τῶν αἰώνων αἵμαχθεις πλάκων. Κατὰ δὲ τὴν  
νύκτα τοῦ Μεγάλου Σαββάτου τελεῖται παρὰ  
τοῖς ὀρθόδοξοις Ἑλλησιν ἡ περίεργος τελετὴ τοῦ  
Ἀγίου Φωτός. Ὁ πατριάρχης, κλειόμενος ἐν τῷ  
Ἀγίῳ Τάφῳ, μεταδίδει διὰ τοῦ φεγγίτου εἰς  
τὸ ἀνυπόμονον πλῆθος, τὸ πληροῦν τὴν ἐκκλη-  
σίαν ἀπὸ τῆς προτεραιότητος, τὸ νέον φῶς, ὅπερ νο-  
μίζεται φερόμενον εἰς αὐτὸν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὑπὸ  
τινος τῶν ἀγγέλων. Ἐκαστος σπεύδει νὰ νάψῃ  
ἐν τοῖς πρώτοις τὴν λαμπάδα του ἐκ τῆς οὐρα-  
νίας φλογὸς καὶ φεύγει πάραυτα μεταδίδων τὴν  
προσκύνησιν αὐτῆς εἰς τοὺς οἰκίους αὐτοῦ. Ἑ-  
φίπποι, ἐλθόντες μακρόθεν, δῆσαντες τοὺς ἵπ-  
πους των παρὰ τὴν θύραν, ἀναμύνουσιν ἵνα με-  
ταγάγῃσι μέρος τοῦ ἁγίου φωτός εἰς τὸ χωρίον  
των. Μανιώδης παραφροσύνη καταλαμβάνει τὸ  
ταραχῶδες ἐκεῖνο πλῆθος τῶν Ἑλλήνων, ἄγρια  
δὲ κραυγαὶ διασείουσι τὸν θόλον· εἶνε δὲ σπά-  
νιον τὸ νὰ τελειώσῃ ἡ τελετὴ αὕτη, προφανὴς  
κληρονομία τῆς θρησκείας τῶν ἐθνικῶν, ἄνευ σο-  
βαρῶν δυστυχημάτων. Ἰδίως ἀναφέρεται ἡ διά-  
σχυρος καταστροφὴ τοῦ 1833, ὅτε ὑπερτριάκο-  
σιοι ἀπωλέσθησαν ἐξ ἀποπνιγμοῦ, καὶ ὅτε αὐτὸς  
ὁ Ἰσραὴμ-Πασσᾶς μόλις καὶ μετὰ δυσκολίας δι-  
σώθη ἐκ τοῦ αὐτοῦ θανάτου.

Πολλὰ χριστιανικὰ μνημεῖα προκαλοῦσι τὴν  
ἡμετέραν προσοχὴν κατὰ τὴν ἐξοδὸν ἀπὸ τοῦ Πα-  
ναγίου Τάφου, πολλὰ πολυτίμητα ἐρείπια. Ἀλλὰ  
παραλείπω ταῦτα εἰς ἄλλους μάλλον ἐπαίοντας,  
ἵνα ἀνέλθω τὴν Ὁδὸν τῶν στεναγμῶν, κυρίαν

ἀρτηρίαν τῆς πόλεως, καὶ τοὺς σταθμοὺς τοὺς  
ἀνακαλοῦντας τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ. Σταματῶ-  
μεν ὀλίγον πρὸ τοῦ Ἀγίου Τάφου, διερχόμεθα  
τὸν περιβόλον τοῦ κοπτικοῦ καὶ ἀβυσσινιακοῦ  
μοναστηρίου, προσερεϊδομένου εἰς τὸν κυκλοτερῆ  
χορὸν τῆς μητροπολιτικῆς ἐκκλησίας. Ἐν μέσῳ  
δὲ τῶν συκῶν καὶ τῶν κάκτων, οἵτινες φύονται  
πρὸ τῶν ἀθλίων αὐτῶν κελλίων, ἐμοίων πρὸς  
τὰς πλινθοκτίστους καλύβας τῶν παροχθίων τοῦ  
Νεῖλου, περιφέρονται Φειλλάχοι, κάτοικοι τῆς  
Νουβίας, Ἀβυσσῖνιοι, ἐπιδεικνύοντες ὅλην τὴν  
κλίμακα τῶν μελανῶν χρωμάτων, ἀπὸ τοῦ ἐ-  
λαιόχρου μέχρι τῆς ἀσβόλης, ὅσα ἀναφαίνονται  
βαθμιαίως ὑπὸ τὸν ἥλιον ἀπὸ τοῦ Καίρου μέχρι  
τοῦ Γονδοκόρου. Ὁ δὲ περιηγητὴς, διερχόμενος  
τὴν αὐτὴν ταύτην, εἶνε ἐλεύθερος, ἂν θέλῃ, νὰ  
νομίσῃ ὅτι μετετέθη εἰς τοὺς τροπικούς. Οἱ Κό-  
πται μοναχοὶ, ἐγκεκορδυλημένοι ἐν τοῖς βαμ-  
βακεροῖς κυανοῖς αὐτῶν ῥάσοις, ὑπομνησκουσι  
τοὺς ἐν Θηβαΐδι προπάτορας αὐτῶν. Οἱ Χριστι-  
ανοὶ οὗτοι τῆς Αἰθιοπίας καὶ Αἰγύπτου, οἱ μελα-  
νοπρόσωποι ἐκεῖνοι καλόγηροι, ἔχουσιν ἀπὸ χρό-  
νων ἀμνημονεύτων τὰ ἱερὰ αὐτῶν καὶ τὰς προ-  
νομίας ἐν τῷ Ἀγίῳ Τάφῳ, ἐνθα ὅλοι οἱ τύποι  
τῆς θρησκείας πρέπει νάντιπροσωπεύονται.

Τὸ τζαμίον τοῦ Ὁμάρ.

Τὰς τελευταίας ταύτας ἡμέρας ἀφιερῶσαμεν  
εἰς τὴν μελέτην τοῦ Χαράμ-εχ-Σερίφ, τοῦ «σε-  
πτοῦ ἱεροῦ», τοῦ περιβόλου τοῦ περιλαβόντος  
ποτὲ τὸν ναὸν τοῦ Ἰεχωῦθ καὶ τανῶν συναθροί-  
ζοντος τὰ μωαμεθανικὰ μνημεῖα, ὧν τὸ κυριώ-  
τατον, τὸ τζαμίον τοῦ Ὁμάρ, εἶνε τὸ τελειότα-  
τον ἀριστοῦργημα τῆς ἀραβικῆς τέχνης.

Εἰς τὸ Χαράμ εἰσέρχονται διὰ τῆς δυτικῆς πύ-  
λης, λεγομένης Βάβ-ελ-Μοχρεμπύ, ἥτοι πύλης  
τῶν κατοίκων τῆς Βαβυλῶν. Ὑπὸ τὸν θόλον  
καὶ πρὸ τῆς πηγῆς, κεκοσμημένης μετὰ τῆς ἐξ-  
ζητημένης ἰδιωτροπίας τῆς μαυριτανικῆς τέ-  
χνης, ἐφφύρουν ἔτι πρὸ δεκαετίας ἄγριοι Μαῦ-  
ροι μετὰ τὸ γιαταγάνιον ἀνὰ χεῖρας, ἑτοιμοὶ νὰ  
ἐκκόψωσι τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀπίστου ὅστις ἤθελε  
τολμήσει νὰ διαβῇ τὴν ἱερὰν φλιάν ἄνευ φερμα-  
νίου, ὅπερ σπανίως παρεχωρεῖτο.

Ἀλλὰ σήμερον οἱ Μαῦροι ἐξέλιπον, οἱ δὲ φρου-  
ροῦντες ἱμάμαι ἐτίσθησαν ἀπέναντι τῆς αὐ-  
ξούσης συρροῆς Εὐρωπαίων καὶ τῆς ἀκαθέκτου  
εὐγλωττίας τῶν βακισίων ἅτινα καταρρέουσι  
τῶν χειρῶν αὐτῶν δίκην βροχῆς. Μετὰ τὴν διό-  
δον δὲ ταύτης τῆς πύλης εὐρίσκειται τις ἐν τῇ  
Χαράμ, πόλις ἁγία ἐντὸς τῆς πόλεως τῆς κοι-  
νῆς, ἥς κατέχει σχεδὸν τὸ τέταρτον. Κατέχει  
δὲ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους Ἀμωρείας, πρὸς μὲν βορ-  
ρᾶν ἐξομαλυνθέντος δι' ἰσοπεδώσεως, πρὸς δὲ νό-  
τον ἐπιμικνυθέντος δι' ἐπιχωμάτων. Αἱ γιγάν-  
τειοι ἐργασίαι τῶν βασιλέων τοῦ Ἰουδα κατέ-  
στησαν τὴν κορυφὴν ταύτην ἰσόπεδον, ἔχον μῆ-

κος μὲν περὶ τοὺς 500 πόδας, πλάτος δὲ περὶ  
τοὺς 300.

Τὸ τετράγωνον τοῦτο περικλείεται ἐντὸς πε-  
ριβόλου τειχῶν ἀρχαίων, ὅστις συνεχίζεται πρὸς  
νότον καὶ ἀνατολὰς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ τείχους τῆς  
πόλεως, πρὸς δὲ βορρᾶν ἐνοῦται μετὰ τοῦ πύρ-  
γου τῆς Ἀντωνίας, τῆς παλαιᾶς ῥωμαϊκῆς ἀ-  
κροπόλεως. Ἐν μέσῳ δὲ τοῦ ὀροπεδίου τούτου  
δεύτερον ἰσόπεδον, ὅλως ἐστρωμένον διὰ μαρ-  
μαρίνων πλάκων, ὑποβασιάζει τὸ τζαμίον τοῦ  
καλίου Ὁμάρ, ὅπερ κατέχει ἀκριβῶς τὴν θέσιν  
τοῦ ναοῦ τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ὑπερέχει τῆς κρηπί-  
δος ταύτης, μετὰ μεγαλείου ἀσυγκρίτου γινόμε-  
νον ὁρατὸν ἐκ πάντων τῶν σημείων τοῦ ὀρίζον-  
τος τῶν Ἱεροσολύμων.

Ἦττον παντὸς ἄλλου ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ  
οἰξῶ θέμα ἐξαντληθὲν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως τοῦ  
Ναοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ δὲν θὰ ἐπιχειρήσω  
νὰ φηγῇ καὶ πάλιν τὴν μεγαλοπρεπῆ διάταξιν  
τοῦ ὠραίου τούτου τζαμίου τοῦ Ὁμάρ, τὰς ἀ-  
κτινοβολήσεις τοῦ φωτός ἐπὶ τῶν περιβόλων  
αὐτοῦ καὶ τὴν θενάως νέαν πανήγυριν ἣν τοῦτο  
παρέχει εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Διαθλόμενον καὶ  
ἀλλοιούμενον διὰ θυρίδων ὑελίνων σοφῶς κατε-  
σκευασμένων καὶ ὁτὲ μὲν ἐξωπυρούμενον ὑπὸ τῶν  
κρυσταλλίνων ψηφιδῶν τῶν μωσαϊκῶν καὶ τοῦ  
χρυσοῦ τῶν ὀροφωμάτων, ὁτὲ δὲ ἀμυδρούμενον  
ὑπὸ τῆς σκιᾶς τῶν ἐκ πορφύριτου κιόνων καὶ τῶν  
περσικῶν ταπήτων, παρέχει θέληγτρα ἰσχυρό-  
τατα, οἷον στεροῦνται καὶ αἱ μεγαλοπρεπέστα-  
ται τῶν παρ' ἡμῖν ἐκκλησιῶν.

Ὡς ὅλας διήλθον ἐν ἐκστάσει παρακολου-  
θῶν τὰς ἀντανανκλάσεις τοῦ φωτός, ἐν ᾧ ἡ κροῶ-  
μην τῶν συναξαρίων ἅτινα μοι ἔπληγε το ἰμά-  
της περὶ τῆς πέτρας τοῦ Σακρά, τοῦ παλαίου  
τούτου θυσιαστηρίου ὁλοκαυτώματος, ἀπορρο-  
γὸς βράχου, παρατεταρμένον καὶ διεσφαρμένον  
ὑπὸ τοῦ χρόνου, ὅστις εἶνε ἀνιδρυμένος ἐν τῇ  
ἀρχικῇ αὐτοῦ γυμνότητι ἐν μέσῳ τῶν πολλῶν  
ἐνταῦθα πολυτίμων ὕλων τῶν καλλιτεχνικῶς ἐξ-  
εργασμένων· ἡ χεὶρ τοῦ Ἀβυιδ' λέγεται ἐγγί-  
σασα αὐτὸν καὶ ὑπὸ τῆς χειρὸς τῶν ἀγγέλων  
κρατεῖται ἀνηρτημένος ἀνωθεν τῆς ἀβύσσου.

οἱ Ἰουδαῖοι.

Ὁ παράδοξος οὗτος τόπος ἔχει τὴν χάριν νὰ  
παρέχῃ ἐν αὐτῷ ὁ σύγχρονος βίος ἀδιακόπως τὸν  
εὐγλωττον ὑπαμνηματισμὸν τῆς παρελθούσης ἱ-  
στορίας, τὴν δι' εἰκόνων παράστασιν τῶν σκέ-  
ψεων ἃς ἐμπνέει αὕτη ἡ ἱστορία. Τούτου ἔσχον  
σήμερον νέον δαίγμα μεταβαίνων νὰ ἰδῶ τοὺς  
Ἰουδαίους θρηνοῦντας παρὰ τὸν τοῖχον τοῦ ναοῦ,  
περίεργον θέμα ὅπερ τὰ Ἱεροσολύμα ἐπιφυλάσ-  
σουσιν εἰς τὸν ζέον καθ' ἐκάστην Παρασκευήν.

Τὸ περιτείχισμα τοῦ Χαράμ τὸ πρὸς Ἀνατο-  
λὰς, ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς πόλεως καὶ παρὰ τὴν

γέφυραν τῶν Μακκαβαίων, διετηρήθη ἐφ' ὕψος μέγα οἷον ὑπῆρχε κατὰ τοὺς ἀπωτάτους χρόνους ὅτε ὁ Ἰσραὴλ κατεῖχεν ἐν εἰρήνῃ τὴν πόλιν τοῦ Δαυὶδ· σύγκειται δ' ἐκ σειρῶν πετρῶν παμμεγίστων, ἔξεχουσιν βαθμηδὸν πλείοτερον ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω, καὶ ἔχει ὄψιν παρατετριμμένην καὶ σεβασμίαν. Τὸ ἡρειπωμένον τοῦτο μνημεῖον ἢ παράδοσις ἀποδίδει πιθανώτατα πάντων εἰς τὸν βασιλέα Σολομῶντα. Μεταξὺ δὲ τοῦ τείχους τούτου καὶ τῶν νεωτέρων καλυβῶν ἀφείθη διάδρομος, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι, εἰς οὓς ἢ εἰς τὸν πρόναον εἰσόδος εἶνε ἀπηγορευμένη αὐστηρῶς, ἡγόρασαν παρὰ τῶν Τούρκων ἀντὶ χρημάτων τὸ δικαίωμα νὰ ἔρχονται καὶ κλαίωσιν ἐπὶ τὰ ἐρείπια τῶν μνημείων τῶν ἐαυτῶν προγόνων.

Γίνεται δὲ τοῦτο παρ' αὐτοῖς κατὰ παράδοσιν παλαιάν, ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ἐπὶ Τίτου διασποράς. Οἱ Ῥωμαῖοι, οἱ Πέρσαι, οἱ σταυροφόροι ἀλλεπαλλήλως εἰσέποαζαν ἐκ τῆς ἐθνικῆς ταύτης εὐλαβείας τῶν Ἰουδαίων φόρον βαρὺν, οἱ δὲ φιλοχρήματοι προγεγραμμένοι ἐπλήρωσαν αὐτὸν κατ' ἀκολουθίαν εἰς τοὺς ἀλληλοδιαδόχους δεσπότης τοῦ πατρώου αὐτῶν κλήρου, τιμῶντες πλείονος ἢ τὸν ἴδιον χρυσὸν τὴν ἄφατον χαρὰν τοῦ θίγειν τὰ λείψανα τοῦ μεγάλου αὐτῶν βασιλέως καὶ τὴν πύλιν τοῦ πατρώου περιβόλου ὅθεν ἐκδιώκονται. Ὁ ἅγιος Ἰερώνυμος μαρτυρεῖ περὶ τῆς ἀρχαιότητος τοῦ ἔθους τούτου ἐν τινι τῶν ἐπιστολῶν του. «Θὰ ἴδῃτε αὐτόθι τὸν πενήτην τοῦτον λαὸν ἐρχόμενον καὶ θρηνοῦντα ἐπὶ τῶν ἐρείπιοις τοῦ ναοῦ του» ἔγραψεν. Ἐκεῖ μεταβάς ἔμελλε φιλόσοφος τις νὰ διαλογισθῇ τὴν ἐπίμονον ζωτικότητά τῶν θρησκείων καὶ τὴν μυστηριώδη ἀποδοκιμασίαν τῆς ἐβραϊκῆς οἰκογενείας.

Παρὰ τοὺς πόδας τοῦ γιγαντείου τείχους, πρὸς τὴν πρώτην σειρὰν τῶν λίθων, ἥς τοῦ ὕψους μόλις ἐφικνύονται αἱ κεφαλαί, συνωστιζέται πλῆθος πυκνὸν καὶ καλύπτει τὰς λατρευτάς πέτρας δι' ἄσπασμῶν, θωπειῶν καὶ δακρύων. Καί τινες μὲν φέρουσι τὴν ἐγχώριον στολὴν, μετὰ ξίνα ποδήρη ἐνδύματα λαμπρῶν χρωμάτων, ἀλλὰ τὸ μέγιστον πλῆθος, Ἰουδαῖοι ἐκ Πολωνίας, Ῥωσίας, Βλαχίας φέρουσι τὴν ἀνεκδιήγητον ἐκείνην ἐνδυμασίαν ἥτις ἐξέπληξεν ἡμᾶς τὰ μέγιστα ἐν Σαφὲδ ὅπου εἶδομεν αὐτὴν τὸ πρῶτον. Καὶ αἱ γυναῖκες δὲ, περιβεβλημέναι τοὺς λευκοὺς αὐτῶν πέπλους, μετέχουσι τῶν εὐλαβῶν τούτων θρηνηδίων.

Ἰδετε αὐτοὺς πάντας, ἑκατοστῶς ὅλας, περιεσφίγγοντας τὰς πέτρας διὰ τῶν γαμψῶν αὐτῶν χειρῶν, ταλαντεύοντας τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ σῶμα κατὰ τὰς ἐρρυθμούς κυμάτων τῆς ἀνατολικῆς πρὸςευχῆς, ψαλμωδοῦντας διὰ φωνῆς ὀξείας τοὺς θρήνους τῶν προφητῶν ἢ λιτανείας ἐν τῷ ἀγροτικῷ γερμανικῷ ἰδιώματι. Ἔστιν

ὅτε τὸ ἄσμα καὶ αἱ δονήσεις τῆς κεφαλῆς καθησυχάζουσιν, ἔπειτα δ' ἐπὶ τῇ κραυγῇ τοῦ κορυφαίου ἢ μακρὰ σειρὰ τῶν ὑπεστρωμένων σισύρα πιλίσκων, τῶν σαρκίων, τῶν εὐρωπαϊκῶν πέλων ἀρχίζει πάλιν νὰ κατέρχεται καὶ νὰ αναβαίνει μετὰ κινήσεων κυμάτων μαινομένων. Πολλοὶ κλαίουσιν ἀληθῶς ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ καὶ σκληροῦ τείχους τοῦ καλύπτοντος αὐτοῖς τὴν θέαν τοῦ ὅρους Ἀμωρεῖα καὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ Σολομῶντα ναοῦ. Ὁ μουσουλμάνος ὁ μεταβαίνων πρὸς προσευχὴν εἰς τὸ τζαμίον καταρᾶται τοὺς μυκτηρίζομένους τούτους Παρίας, οἱ δὲ περιηγῆται οἱ ἐλθόντες πρὸς διασκεδάσιν ἀνακαγχάζουσιν ἐπὶ τοῖς κωμικοῖς ἐπεισοδίοις τῆς σκηνῆς ταύτης· ἀλλ' ἐκεῖνοι, μένοντες ἀπαθεῖς ὑπὸ τὴν περιφρόνησιν καὶ τὴν ὕβριν, ῥίπτουσι κάτωθεν βλέμμα κατὰ μέστον μίσους εἰς τὸν ἄπιστον καὶ ἔξακολουθοῦσιν, ἄνευ περισπασμοῦ τινος τῆς διανοίας, τὴν θρηνώδη αὐτῶν μνημόσυνον ἑορτήν.

Οἷκτος ἄρρητος καταλαμβάνει τὴν ψυχὴν τοῦ θεατοῦ ἐπὶ τῇ θέᾳ τῆς αἰωνίου ταύτης δυστυχίας, τοῦ πατριωτισμοῦ τούτου τοῦ μὴ ἐξαπνοῦντος, καί περ μὴ τρεφομένου. Ἡ καρδίᾳ σφίγγεται καὶ ὁ νοῦς ταράσσεται. Τίς ἱστορικὴ ἐπαγωγὴ θὰ ἡδύνατο νὰ ὑπερβῇ κατὰ τὴν παραδοξίαν καὶ τὸ ἀπίθανον τὸ πραγματικὸν τοῦτο γεγονός, τὴν ἐμφάνισιν, λέγω, τοῦ αἰδίου τούτου λαοῦ ὅστις ἐπανέρχεται ἐκ τῶν μυχῶν τῶν μυθικῶν αἰώνων εἰς τὸ μέσον τοῦ νεωτέρου βίου, ὡς τὸ φάσμα τοῦ Bar-Gioras ἐν μέσῳ τῶν Ῥωμαίων, ἵνα καταρασθῶσι κακοουργίαν ἔχουσιν ἡλικίαν διςχιλίων ἐτῶν, ἵνα δεηθῇ καὶ θρηνηθῇ, μετὰ πάθους ἑσπεῖ νέου, ἐν γλώσσῃ ἐκλιπούσῃ, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ναοῦ ἀφιερωμένου εἰς λατρείαν νεκρῶν;

Ἀπέναντι πάντων τῶν κλάδων τῆς χριστιανικῆς οἰκογενείας, ὡς ὁ Ἰσραὴλ ἀπέναντι τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ἡ Ἰουδαϊκὴ φυλὴ μισομένη καὶ ἀποκεκλεισμένη ζῇ μόλις ἐν τῇ ἀθλιότητι αὐτῆς, καίτοι ὑπάρχουσι τινα καθιδρύματα ὀφειλόμενα εἰς τὴν γενναιοδωρίαν τῶν ἐν Εὐρώπῃ πλουσίων ὁμοθρήσκων τῆς.

Οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰσραὴλ, ἀγνοοῦμενοι καὶ περιφρονοῦμενοι καί περ ὄντες πολυάριθμοι, ἐγκεκλεισμένοι ἐν συνοικίᾳ πνιγνῇ καὶ ἐν συναγωγαῖς σκοτειναῖς, ἐκδιωκόμενοι ἐκ πάντων τῶν μερῶν τῶν καθηγιασμένων ὑπὸ τῆς Γραφῆς, τοῦ Εὐαγγελίου ἢ τοῦ Κορανίου, τρέφουσιν εἴπερ τινὲς ἀλλοι ἀξιώσεις μέλλοντος καὶ τὴν πεποίθησιν ἐθνικῆς ἀναγεννήσεως. Ἀφικνοῦνται ἐκ πάντων τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης, παράδοξοι οἶκους ἀπειραθὴν νὰ εἰκονίσω αὐτοὺς, μετὰ τῆς αὐτομάτου κανονικότητος τῶν μεταναστευόντων πτηνῶν, ἵνα προσθέσωσι τάφους εἰς τὰ μνήματα τὰ προγονικά. Ἀριθμὸς τις θὰ παράσχη ἰδέαν τινὰ

τῆς ἀριθμητικῆς αὐτῶν σημασίας, ἥτις ἐλαχίστην ἔχει ἀναφορὰν πρὸς τὴν θρησκευτικὴν καὶ πολιτικὴν αὐτῶν σημασίαν, ἥτις εἶνε οὐδαμινή τις. Ἐκ τῶν κατοίκων τῶν Ἱεροσολύμων, οἵτινες ἀναβαίνουν εἰς 26,000 ψυχῶν περίπου, οἱ Ἰουδαῖοι εἶνε 14,000, ἥτοι ὑπερβαίνουν τὸ ἡμισυ τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ. Τὸ δὲ ὑπόλοιπον τῶν κατοίκων συνίσταται ἐξ 7 ἢ 8,000 χριστιανῶν καὶ 4 ἢ 5,000 μωαμεθανῶν, ὧν οἱ πλείστοι εἶνε Βεδουῖνοι τῆς ἐρήμου ἢ πολῖται Ἀραβες, οἱ δὲ λοιποὶ Τούρκοι ὑπάλληλοι καὶ στρατιῶται.

Οἱ μωαμεθανοὶ αἴρονται ἡσύχως ὑπὲρ τὰς ἄλλας συστάδας, θεωροῦντες καὶ οὗτοι τὰ Ἱεροσόλυμα ὡς πόλιν ἱερὰν, τιμῶντες τὸν προφήτην ἐν τῷ Χαράμ, καλοῦντες τοὺς πιστοὺς εἰς τὴν προσευχὴν ἐκ τοῦ ὕψους τῶν κωδωνοστασίων μετασκευασθέντων εἰς μινάρεις, ἐπιτηροῦντες τοὺς χριστιανούς ἐν τοῖς ἱεροῖς ἅτινα παραχωροῦσιν αὐτοῖς, παρεμβάλλοντες ἐν αὐτοῖς τὸ ἀδιαφιλονεικῆτον αὐτῶν κύρος, στοιχεῖον ἱσσορροπίας ἀναγκαζόν, λίθον ἀκρογωνιαῖον ὅστις συνέχει τὴν συναρμογὴν ὑλῶν ἑτερογενῶν καὶ ἐμποδίζει τὴν κατάλυσιν αὐτῶν ἐν ἀναρχίᾳ καὶ αἵματι.

#### Οἱ Ῥῶσοι.

Σήμερον μετέβημεν εἰς ἐπίσκεψιν τῶν Ῥωσικῶν καθιδρυμάτων, ἀπεχόντων δέκα λεπτά ἀπὸ τῆς πύλης πρὸς τὴν λεωφόρον τὴν ἄγουσαν εἰς Ἰόππην τῆς Συρίας. Ἐξ οἰουδήποτε σημείου τοῦ ὁρίζοντος καὶ ἐν παρατηρήσει τις τὰ Ἱεροσόλυμα, τὸ ὄμμα προσελκύεται καὶ καταλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ λευκοῦ τούτου ὄγκου τοῦ ἐπιστέφοντος τὸν δυτικὸν λόφον, ὑπερκειμένου ἐπὶ τὴν πόλιν τὴν ἐπιμνησμένην κατὰ τὴν βάσιν τοῦ λόφου ἐκείνου. — Εἴς τε τὸν κατεργόμενον ἐκ Ναπλούζης (Νεαπόλεως) ὡς καὶ εἰς τὸν ἐξ Ἰόππης ἀναβαίνοντα ἢ ἐκκλησίᾳ αὕτη ἢ ὑπὸ οἰκῶν περιστεφομένη εἶνε ἡ πρώτη ἐμφανιζομένη εἰς τὸν περιηγητὴν, ὡσεὶ τις σκοπὸς ἢ φρουρὸς τῆς πόλεως· μᾶλλον δὲ τοῦ ἐλληνικοῦ σταυροῦ καὶ τῆς σημαίας τῶν τσάρων θὰ διδάξωσιν αὐτὸν ὁ πλοῦτος καὶ τὸ μεγαλεῖον τῶν οἰκοδομῶν τούτων τὴν ἐθνότητα εἰς ἣν ἀνήκουσιν.

Ὁ πρόξενος, κατοικῶν ἐν τινι κομφῇ ἐξοχικῇ οἰκίᾳ ἐκτισμένην ἐν τῇ συστάδι τῶν οἰκοδομῶν τούτων, ὑποδέχεται ἡμᾶς μετὰ φιλοφροσύνης καὶ δεικνύει ἡμῖν ἐν πάσῃ ἀκριβείᾳ μετὰ ἀρεσκείας εὐνοήτου τὸ ἔργον τὸ ὀφειλόμενον εἰς τὴν φιλανθρωπίαν καὶ δξύνουσαν τῶν συμπολιτῶν του· οὐδὲν λείπει ἀπὸ τῆς μικρᾶς ταύτης μοσχοβιτικῆς πόλεως, περιεχούσης νοσοκομεῖον ἐξήκοντα κλινῶν, ἐγκαταστημένον ἐν πάσῃ δαφιλείᾳ καὶ ἀνέσει, φαρμακεῖον, ξενῶνα κατὰ τὴν παλαιὰν σημασίαν τῆς λέξεως, οἶκον προωρισμένον διὰ πτωχοὺς προσκυνητὰς μετὰ δωματίων κομφωτέρων προωρισμένων διὰ τοὺς εὐπορωτέρους περιηγητὰς, παρεκκλησίαν ἐσωτερικὴν,

ἐκκλησίαν μεγάλην καὶ ὡραίαν, παραρτήματα πολυπληθῆ. Ἱατροὶ, φαρμακοποιοὶ, νοσηλευταί, κυρίαι νοσοκόμοι ἀναμένουσι τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοὺς ἀπόρους. Δὲν δύναμαι νὰ διεξέλθω διὰ μακρῶν τὰ πολλὰ καθ' ἕκαστα εὐεργετήματα, μαρτυροῦντα χεῖρα γενναίαν τε καὶ προβλεπτικὴν· ἐκ πάντων δὲ τούτων ἐμποιεῖται ἐντύπωσις ἀκατανίκητος δυνάμεως, πλούτου, καρτερίας καὶ ζωτικότητος ἥτις ὀρθῶς κατανοουμένη χρησιμεύει ἐν ἀποδόσει εἰς τὰ ἐλάχιστα πράγματα ἅπασαν αὐτῶν τὴν ἀξίαν καὶ τὸ ὕψιστον αὐτῶν διάφορον. Λέγουσιν ὅτι ἡ Ῥωσία ἤδη κατάρυξεν ἢ, ὀρθότερον εἰπεῖν, ἔσπειρε τέσσαρα ἑκατομμύρια ἐν τῷ ἀγρῷ τούτῳ, ὅστις δὲν θὰ μείνῃ ἀργός. Παραβάλετε τὸ ποσὸν τοῦτο πρὸς τὰς ὀλίγας χιλιάδας φράγκων ἃς ἀποστέλλουσι τὰλλα κράτη εἰς τοὺς ὁμοθρήσκους αὐτῶν καὶ συμπεράνατε ἐντεῦθεν περὶ τῆς ἰσχύος τῆς ἐνεργείας τῆς ἑκατέρωθεν ἐπιτελουμένης.

Καὶ ταῦτα μὲν πάντα οὐδὲν εἶνε ἔτι, εἶνε μόνον τὸ διάγραμμα· ἂν δὲ παρατηρήσωμεν τοὺς παραδόξους ξένους τοὺς ἀναμενομένους ἐν ταύτῃ τῇ κατοικίᾳ, ἐκπλησσομένη, ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, καταπτησσομένη κατὰ τρόπον ὅλως ἄλλοιον.

Οὐδὲν δύναται νὰ καταστήσῃ ἐννοητὸν εἰς τὴν ἡμετέραν κοινωνίαν, τὴν ὅλως ἀήθη τοιούτων ἐντυπώσεων, τὸ ῥεῦμα πυρετώδους εὐλαβείας τὸ ῥίπτον εἰς τὴν ἀγίαν Γῆν 3 ἢ 4,000 προσκυνητῶν Ῥώσων καθ' ἕκαστον ἔτος. Ἴνα κατανοήσωμεν τὴν εἰρηνικὴν ταύτην σταυροφορίαν, πρέπει νὰ ἀμνησθῶμεν τῶν ἀφορμῶν τῆς ἀδιαφοροῦ πίστεως, τῶν προμάχων τῆς καθολικῆς Εὐρώπης ἐν Ἀνατολῇ, τῶν συντρόφων Πέτρου τοῦ Ερμηίτου, τῶν προδρόμων ἐκείνων τῶν σταυροφόρων, οἵτινες ἀφικνοῦντο πεζοὶ εἰς Ἱεροσόλυμα, φέροντες διὰ χειρῶν τῆς Φλάνδρας ἢ τῆς Βετανίας. Ἐντεῦθεν οὐδὲν δύναται κάλλιον τοῦ θεάματος τούτου νὰ βοηθήσῃ ἡμῖν εἰς ἀποκατάστασιν τῶν ἱστορικῶν ἐποχῶν. Ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις ὁ Ῥωσικὸς οὗτος λαὸς εὐρίσκεται ἀκόμη ἐν ἡ καταστάσει οἱ πατέρες ἡμῶν κατὰ τὸν ἐνδέκατον αἰῶνα, ἐν τῇ αὐτῇ βαθμίδι ἰσχυροῦ ζήλου καὶ ἀπλότητος. Βοηθούμενος δὲ ὑπὸ κυβερνήσεως ἥτις μεριμνᾷ περὶ τῆς χρησιμοποίησεως τοιούτου μογλοῦ, κινεῖται κατὰ περιόδους ἐν τοῖς μυχοῖς τῶν ἐκτεταμένων αὐτοῦ χερσῶν δίκην μεταβάσεως τινος πτηνῶν τοῦ Βορρᾶ. Ὁ ἀγρότης τῆς Μικρᾶς λεγομένης Ῥωσίας, ὁ μουζίκος τῆς Μόσχας, ὁ δουλοπάροικος τῆς Σιβηρίας, ὁ Κιρκάσιος τῶν χριστιανικῶν τοῦ Καυκάσου ἐπαρχιῶν, ὁ Βούλγαρος τοῦ Δουνάβεως, οἱ ἐμποροὶ τοῦ Νότου ἢ τοῦ Ἀρχαγγέλου συνεννοῦνται ἐν Ὀδησσῷ, ἐνθα τὰ ἀτμόπλοια παραλαμβάνουσιν αὐτοὺς δωρεάν καὶ μεταφέρουσιν εἰς Ἰόππην. Ἐκείθεν δὲ πορεύονται πεζῇ, φάλλοντες ὕμνους, τὴν μακρὰν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν διὰ τῶν ὁρέων εἰς

τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ γίνονται οἱ πλείστοι δεκτοὶ ὑπὸ τῆς κοινότητος. Εἶδον αὐτοὺς ἐν τῷ ξενῶνι, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτῶν καὶ πολλάκις πρὸ πάντων ἐν τῷ Ἀγίῳ Τάφῳ φέροντες τὸ ἐθνικὸν αὐτῶν καλπάκιον, ἐγκεκορδουλμένον ἐξ εὐαισθησίας πρὸς τὸ ψῆχος ἐν τοῖς μακροῖς αὐτῶν ἐνδύμασιν, ἐκβάλλουσιν ἐν τῇ σκιᾷ τοῦ ἱεροῦ τὰς μεγάλας αὐτῶν ὑπὸ τῶν χιόνων ἡρυθριασμένας ἐμβάδας, γονυπετοῦσιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους σταυροκοπούμενοι ἐπανειλημμένως καὶ ἄρχονται δεήσεων θερμωτάτων. Οὐδὲ πρέπει νὰ ἐκλάβωμεν τοὺς σχηματισμοὺς τούτους ἀντὶ τῶν μηχανικῶν ἐπιδείξεων τῆς παρ' Ἑλληνισι λατρείας. Ἀρκεῖ δὲ νὰ ἐμβλέψωμεν εἰς τὰς φυσιογνωμίας ἐκείνας ἐφ' ὧν τὸ αἶσθημα ἐκδηλοῦται μετὰ τοῦ νεαλοῦς ἐκείνου καὶ τῆς ἀπλοῦς σκαιότητος τῶν ἀγαλμάτων ἐν τοῖς γοτθικοῖς ἡμῶν ναοῖς, εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκείνους τοὺς φλογεροὺς ὑπὸ τὴν μακρὰν κόμην τὴν καθευμένην βοστρυχιδὸν ἐπὶ τοὺς ὦμους, ἵνα καταλάβωμεν ἐν αὐτοῖς φλόγα πίστεως ἀληθινῆς καὶ ἀπειροῦ. Πολλοὶ δ' αὐτῶν δὲν θεωροῦσι τὴν προσκυνητικὴν αὐτῶν πορείαν περὶ τὸν Ἱεροσόλυμους, ἀλλὰ συνεχίζουσιν αὐτὴν μέχρι τοῦ Σινᾶ ἀψηφούντες δὲ τῶν κόπων καὶ τῶν κακουχιῶν πορείας πολυμήνου ἐν ταῖς ἀραβικαῖς ἐρήμοις, ἀκέρχονται ἵν' ἀσπασθῶσι τοὺς βράχους οὓς ἔθιξε τοῦ Μωϋσέως ἡ ῥάβδος.

Ἐντεῦθεν κατανοεῖται τί δύναται νὰ παράσχη δύναμις τοιαύτη, σοφῶς ἀναπτυσσομένη καὶ διεκδυμένη, ἂν προστεθῶσιν εἰς τὸν θρησκευτικὸν τοῦτον ἐνθουσιασμὸν αἱ ιδιότητες τῆς πειθαρχίας καὶ τοῦ σεβασμοῦ αἵτινες ἐξέπληξαν ἡμᾶς ἐν τοῖς πλείστοις τούτων τῶν ἀνθρώπων. Λέγουσιν ἐν ἐαυτοῖς ὅτι δὲν ὑπάρχουσιν ὅρια τεθειμένα εἰς τὴν δυνατὴν ἐνέργειαν χειρὸς ὑπηρετουμένης ὑπὸ ὀργάνου οὕτω θαυμασίου· θὰ ᾗτο δ' ἀληθῶς χρεῖα φρονήσεως ὑπερανθρώπου ἵνα οἱ ἰσχυρότεροι ἀποφύγῃσι τὸν πειρασμὸν νὰ ποιήσωσι κατάχρησιν τῆς δυνάμεως ταύτης. Ἐχουσι σήμερον τετρακισχιλίους προσκυνήτας, θὰ ἔχωσιν αὐριοὺς τεσσαρακοντάκισχιλίους, ἂν θελήσωσιν, ἂν δύνανται νὰ δώσωσιν αὐτοῖς κατοικίαν καὶ τροφήν. Λαὸς ὀλβύλληρος θὰ ἔλθῃ ἐπὶ τοῦτον τὸν λόφον, πειθήνιος, ἀφωσιωμένος, ἐνζήλος· καθ' ἣν δ' ἡμέραν θελήσωσιν, ἅμα λέξει μῆν, ἅμα νεύματι ἐνὶ θᾶ ὀρμήσῃ εἰς ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἀγίου Τάφου μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου, μετὰ τῆς αὐταπαρνήσεως μεθ' ἧς καὶ οἱ σύντροφοι Γοδοφρείδου τοῦ ἐκ Βουιλλῶνος. Ἀλλὰ καὶ ἀνευ τοιαύτης τινὸς ἐνδεχομένης ἐκβιάσεως ἡ βραδεία ἀλλ' ἐντονος ἐνέργεια τῆς μεγάλης ταύτης ἡθικῆς κινήσεως θὰ ἐπενέγκῃ οὐχ ἥττον ἀποτελέσματα σπουδαῖα. Οὕτω δὲ ὁ διερχόμενος τὰς ὠραίας ταύτας αἰθούσας, θαυμάζων τὰς μητρικὰς μερίμνας τῆς Ῥωσίας ὑπὲρ τῶν τέκνων αὐτῆς καὶ τὰς θυσίας αἱ ἀναλαμβάνει, αἰσθάνεται

διὰ πάντων τούτων τὸν ὄργανισμὸν σπερμάτων γονίμων, ἀντίστασιν τινα ἀκάθεκτον καὶ ἔχουσαν δύναμιν τοῦ θραύειν βράχους, οἷονεῖ τινα φρικασμὸν ὑπόκωπον σπαρτῶν ὠριμαζόντων.

ὁ βίος ἐν Ἱεροσολύμοις.

Θὰ ἤθελον ὅμως, πρὶν ἢ καταλείψω τὰ Ἱεροσόλυμα, νὰ συνοψίσω τὴν φυσιογνωμίαν τῆς παραδόξου πόλεως καὶ τὴν ἡθικὴν αἰσθησιν ἣν ἐμποιεῖ. Ὑπέμνησα ἤδη τὴν θλιβεράν αὐτῆς καὶ ἐρημικὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν. Ἠσθάνθημι ὅτι ὁ ἐν αὐτῇ βίος εἶναι πῶς παλινδρομικὸς τις, ἀνερχόμενος εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους διὰ τῶν ἐρείπων τῶν παρελθόντων αἰώνων ἅτινα διηγούμεναι τὴν ἱστορίαν τῆς πόλεως. Ὁ ἐν Ἱεροσολύμοις περιδιαβάων, καὶ ἐλάχιστα δεδιδαγμένος ἂν τύχῃ, περιερχόμενος τὴν πόλιν ταύτην τὴν σταματήσασαν ἐν τῷ χρόνῳ, ἀποχωρίζεται φυσικώτατα ἐκ τῶν συγχρόνων σκέψεων καὶ συγκοινωνεῖ οἰκείως μετὰ τῶν Ἰουδαίων, τῶν Ῥωμαίων καὶ τῶν σταυροφόρων, οἵτινες εἶνε οἱ μόνοι λαλοῦντες ἐν τῇ σημερινῇ σιγῇ.

Ἀλλὰ τοῦ πτώματος τοῦ κειμένου ἐν τούτῳ τῷ τάφῳ ἐπέζησεν ἡ ψυχὴ. Ἄν πάντες οἱ θόρυβοι τῶν καθ' ἡμᾶς πόλεων σιγῶσιν ἐν ταύτῃ, ἂν λείπουσιν ἐνταῦθα πάντες οἱ οὐσιώδεις ὅροι τῆς ὑπάρξεως τῶν ἄλλων πόλεων, ὑπάρχει ὅμως μία τις τῶν τάσεων τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας ἥτις ἀνεδείχθη ἐνταῦθα μετὰ δυνάμεως μοναδικῆς, ἥτις ἐπ' ἰδίᾳ ὠφελεῖται ἀπεξένωσε τοὺς κατοίκους καὶ ξένους τῶν Ἱεροσολύμων ἀπὸ τῆς σπουδῆς πάσης ἄλλης σκέψεως. Ἰνα δὲ κατανοήσῃτε πῶς ἡ τάσις αὕτη καταλαμβάνει τὴν ὑμετέραν ἐνταῦθα ψυχὴν, καταστρέφουσα πᾶσαν ἄλλην μέριμναν, πρέπει νὰ παιτήσῃτε ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων μεταβολὴν ἐντελῆ τῶν συνηθειῶν αὐτοῦ, τῶν συμφερόντων καὶ τῶν τρόπων τοῦ βλέπειν καὶ αἰσθάνεσθαι. Τὸ δὲ κοινωνικὸν τοῦτο στοιχεῖον ὅπερ παρ' ἡμῶν μὲν ὀλονὲν σμικρύνεται, παρεχόμενης αὐτῷ θέσεως ὁσημέραι γλισχροτέρας, ἀλλ' ὅπερ διετηρήθη ἐν Ἱεροσολύμοις, καταπνίγον πάντα τὰ ἄλλα, εἶνε τὸ στοιχεῖον τὸ θρησκευτικόν.

Τὸ ἐμπόριον, ὁ πλοῦτος, αἱ τέχναι, αἱ μεγάλαι αὐταὶ μέριμναι πάσης συνελεύσεως ἀνθρώπων, ἐνταῦθα ὑφίστανται μόνον διὰ τὰς πρώτας ἀνάγκας καὶ τὰ ἔργα τῆς ἐλεημοσύνης. Ἡ γεωργία εἶνε ἄσημος μέχρι γελοιότητος, τὸ δὲ ἐξαγόμενον προῖόν τῆς χώρας εἶνε μόλις ὀλίγοι σάκοι ἐλαιῶν. Τὸ δὲ ὑπὸ τινων Εὐρωπαίων ἐπιδιωχθὲν σχέδιον περὶ σιδηροδρόμου ἐνοῦντος τὴν Ἰόπην μετὰ τῶν Ἱεροσολύμων ἐναυάγησε καὶ θὰ ναυαγήσῃ πάντοτε διὰ τὸ ἀδύνατον τῆς συντηρήσεως τῆς γραμμῆς ταύτης, οὐχ ἥττον δὲ καὶ τὴν ιδέαν ἡθικῆς τινος ἀποδοκιμασίας, διεγειρομένης ὑπὸ τοῦ συνδυασμοῦ τούτου ὀνομάτων καὶ ἰδεῶν ὁμοῦ ἀντιφερομένων.

Ἐν τῷ δὲ καὶ ἡ μικροτάτη κόμη τῆς Ἀνατο-

λῆς, καταδιβρωσκομένης σήμερον ὑπὸ τοῦ δαίμονος τῆς κολλυβιστικῆς καπηλείας, ἔχει τὸ γρημικιστήριον αὐτῆς ἐν τινι χανίῳ ἢ καφενεῳ, τὰ Ἱεροσόλυμα δὲν ἔχουσι τοιαύτην λέσχην. Ἐἰ ληνές δὲ καὶ Ἰουδαῖοι ζῶσιν ἐν ταύτῃ τῇ πόλει, ὃ τοῦ θαύματος, χωρὶς νὰ πραγματεύονται. Ἡ δὲ ἡδονὴ εἶνε ἔτι μᾶλλον τῆς ἐργασίας ἐξωρισμένη ἐκ τῆς ἀγίας πόλεως· τὸν παρελθόντα χειμῶνα θελήσας ὁ πρόξενος τῆς Ῥωσίας νὰ τελέσῃ μικρὸν τινα χορὸν εἶδε τὴν ιδέαν αὐτοῦ κακίζομένην ὡς τερατώδη.

Ὑπέκοντες εἰς τὴν πίεσιν τῆς γενικῆς ταύτης ἀτμοσφαιρας κατέχονται πάντες ὑπὸ συστολῆς τῶν πράξεων καὶ λόγων, οἷονεῖ κατελιγμένοι ὑπὸ πένθους τινὸς κοινοῦ· περιπατοῦσι καὶ λαλοῦσιν ἐν τῇ ὁδῷ ὡς εἰ εὐρίσκοντο ἐν ἐκκλησίᾳ, οὐδὲ νὰ συλλογισθῶσι δὲ δύναται τὰς διασκεδάσεις τῶν ἡμετέρων πόλεων, ἃς πᾶς τις θὰ ἐξεπλήσσετο εὐρίσκων ἐνταῦθα. Δὲν ὑπάρχουσι δὲ ἄλλα συμφέροντα τοπικὰ πλὴν τῶν συνδεομένων μετὰ τῶν θρησκευτικῶν ζητημάτων, ἄλλαι στάσεις πλὴν τῶν ἐξεγειρομένων παρὰ τὸν Ἀγίον Τάφον, ἄλλαι πνευματικαὶ ἀσχολίαι πλὴν τῶν ἀφιερωμένων εἰς τὸν προσηλυτισμὸν καὶ τὰς θεολογικὰς ἐρεῖνας.

Σ. Π. Α.

Ἀποδημία εἰς ἐν μεταλλεῖον τῆς

#### ΣΙΒΗΡΙΑΣ

Κλιτὺς αὐχμηρὰ καὶ ἄδενδρος ὑψηλοῦ ὄρους καὶ εὐρὺ χάσμα. Δυσὸδη μιάσματα ἐξατμίζονται, γλοιώδης δὲ ὑγρασία ἐσχημάτισε μικρὸν τέναγος, ὅπερ ἡ χιών περικυκλῶναι διὰ φαιού κρασπεδώματος. Ἀντικρὺ, σταθμεύει Κοζάκων φρουρά.—Ἐχουσι πενιχρὰν καλύβην ὡς κατάλυμα, μικρὸν δὲ ξύλινον κρηπίδωμα, ἐφ' οὗ ὑψοῦνται ἐναλλάξ μαῦροι καὶ κίτρινοι πάσσαλοι πρὸς ἐπιστήριξιν τῶν τουφεκίων, προεξέχει εἰς τὴν πεδιάδα.

Ἐπέδειξα τὴν ἀδειάν μου εἰς τὸν ἀποσπασματάρχην, ὅστις μοι ἔδωκεν ὁδηγὸν καὶ διὰ τοῦ δακτύλου μοι ἔδειξε τὴν εἴσοδον τοῦ δρυμματος.

Καταδύομαι ὑπὸ τὸν θόλον στενοῦ καὶ σκοτεινοῦ διαύλου καὶ ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἐξακολουθῶ νὰ κατέρχωμαι. Εἶνε ὑγρὸν καὶ ὀλισθηρὸν τὸ ἔδαφος, οἱ τοῖχοι ἀπολύουσιν ἀπερίγραπτόν τι ὑγρὸν, κρᾶμα βορβόρου καὶ ὑδάτος σαπρού. Τὸ ψῆχος μὲ διαπερᾷ, τὸ δὲ σκότος καὶ τῆς νυκτὸς μελάντερον, δεινῶς προσβάλλει καὶ ἐπισκοτίζει τοὺς ὀφθαλμούς μου. Καταβαίνω τροχάδην, ὃ δὲ σύντροφός μου μὲ δυσκολίαν μὲ ἀκολουθεῖ. Ἐχω ὡς ὁδηγὸν τῆς πορείας μου φῶς ὑποπνέον, τὸ ὅποιον διακρίνω εἰς τὸ ἄκρον τοῦ διαύλου. Τὸ ἔδαφος καθίσταται ἐπὶ μᾶλλον βορβορώδες καὶ ὀλισθηρὸν, φρικίασιν δὲ μοι ἐμποιεῖ ὁ ἀπαίσιος ἥχος, ὃν ἀποδίδουσι τὰ ὑποδήματά μου κολ-

λῶντα ἐπὶ τοῦ πηλοῦ. Τέλος φθάνω εἰς τὸ τέμα· ἐκεῖ σιδηρὰ κιγκλῖς, ἔχουσα κοκκίνας τὰς ῥάβδους ὑπὸ τῆς σκωρίας καὶ ὑπερμεγέθη κρεμαστὰ κλειθρα μὲ ἀπαίσιον τριγμὸν ταλαντευόμενα, μοὶ ἐμποδίζει τὴν δίοδον. Ὁ φύλαξ ἅμα τῇ ἐπιδείξει τῆς ἀδείας μου μετὰ κόπου σύρει τὴν κιγκλιδωτὴν θύραν.

Ἡ αἶθουσα, εἰς ἣν εἰσδύω εἶνε εὐρεῖα καὶ χαμηλὴ, φωτίζεται δὲ δι' ἀμφιβόλου φωτὸς ὑπὸ χαλκίνης λυχνίας κρεμασμένης ἀπὸ τῆς ὀροφῆς. Ἡ αἶθουσα αὕτη εἶνε ἐξαντληθὲν λατομεῖον, χρησιμεῖον ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς κατοικίαν τῶν ἐξορίστων ἐργατῶν. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ διαφαίνονται εἰς τοὺς τοίχους τῆς αἰθούσης ἀκανόνιστα δρύγματα γενόμενα πρὸς ἐξαγωγήν τοῦ μετάλλου, πάντα δὲ σχεδὸν ταῦτα τὰ δρύγματα ἔχουσι τὸ σχῆμα παστῶν θαλάμου καὶ ἐντὸς αὐτῶν κοιμῶνται οἱ κατάδικοι. Ἡ γῆ ἐν ἡμικυκλικῷ θόλῳ σχηματίζει τὴν ὀροφὴν· παντοῦ χῶμα, οὐδαμοῦ δὲ θύρα ἢ παράθυρα.

Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἄρητος σωρὸς σαπρῶν ἀχύρων καὶ κοπρίας ἀποτελεῖ τὴν κλίνην, ὅμοια δὲ ἄχυρα ὀλίγον παχύτερα χρησιμεύουσιν ὡς προσκεφάλαιον. Οὕτε κάθισμα βλέπεις οὔτε τράπεζαν, μόνον εἰς μίαν γωνίαν ἐν χρυσῇ πλατείᾳ τῆς Παναγίας τὸ εἰκόνισμα. Διήλθον τὴν αἶθουσαν ταύτην, τὸν ἐλκεϊνὸν τῶν καταδικῶν κοιτῶνα καὶ ὑπερβὰς καὶ ἄλλαν κιγκλιδωτὴν θύραν εἰσέδυσσα εἰς διάυλον ὀλίγον εὐρύτερον τοῦ πρώτου, ἐνθα ὁδηγοῦσι τὸν ὁδοιπόρον εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ ὀλίγου λυχνίου ἐντεθειμένου εἰς κόγχας ὠρυγμένας ἐν τῷ τοίχῳ.

Διελθόντες καὶ τοῦτον τὸν διάυλον ἐφθάσαμεν εἰς εὐρυτάτην αἶθουσαν φωτιζομένην ὑπὸ δάδων ἐκ πιασασφάλτου ἐμπεπηγμένων ἐν τοῖς τοίχοις. Ἐν τῇ αἰθούσῃ ἐκείνῃ ὑπῆρχον σκοτεινὰ τινα ἀνοίγματα ἄγοντα ἄγνωστον ποῦ καὶ ἐν τῷ μέσῳ τρία θρανία. Τὸ φῶς ἐπέπιπτεν ἄνωθεν ἐξ ὀρύγματος τῆς ὀροφῆς, τὸ φῶς δ' ἐκείνο μινύμενον πρὸς τὸ τῶν δάδων ἀπετέλει ὠχρὰν καὶ πένθιμον λάμψιν. Ἰδὼς πανταχόθεν ῥέον ἐσχημάτισε πηλόν, ἐξ οὗ τὰ πάντα ἐχραίνοντο καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀκαθαρσίας ταύτης ἀνεστρέφετο ὄμιλος ἀνθρώπων, ῥυπαρῶν, παγωνοφόρων, μαῦρων. Εἶχον χλωμὴν τὴν ὄψιν καὶ τὸ μέτωπον πελιδνόν, ἐρυθροῦς, αἱματόεντας καὶ πρησμένους τοὺς ὀφθαλμούς. Ἡ λύπη καὶ ὁ καπνὸς εἶχον ἀποσβολώσαι τὰ βλέφαρά των, ἦσαν μαῦρα καὶ γυμνὰ τὰ κορμιά των καὶ ἐπ' αὐτῶν διεφαίνοντο κυανὰ τῆς μάστιγος τὰ ἔλκη. Τὰ στόματά των ἦσαν διάστροφα καὶ διαρκῶς τὰ συνέστελλεν ἡ ὀδύνη· εἶχον φρίσσουσαν τὴν κόμην καὶ αὐχμηρὸν τὸν πώγωνά. Σατανικὴν ἀληθῶς συναυλίαν ἀποτελοῦσιν οἱ κτύποι τῆς σφύρας καὶ οἱ κτύποι τῆς μάστιγος. Ἀκούεις ἐκεῖ κλαυθμούς καὶ λυγμούς καταδυνωμένους, τὸν ἥχον, ὃν ἀποδίδει ἡ γῆ καταρρέουσα εἰς χῶμα

ὕπὸ τῆς σκαπάνης, τὸ κόλλημα τῶν γυνῶν πο-  
δῶν μετὰ κόπου διακινουμένων ἐν τῷ βορβόρῳ,  
τὸν τριγμὸν τοῦ ῥινίου, τὸν ὄζον κρότον τῆς πι-  
σασφάλτου τηκομένης καὶ καταπιπτούσης ὡς ἡ  
χάλαζα. . . Τὸν ἀέρα τὸν ἐμβόλυνε καπνὸς βα-  
ρὺς καὶ πυκνός, πανταχόθεν δὲ καταπίπτοντα  
περιεδονοῦντο τὰ κομμάτια τῆς γῆς, τὰ ὅποια  
ἀπέσπα ἡ σκαπάνη, ἀνέβλυζε δ' ἐπίσης παντα-  
χόθεν ὁ πηλὸς καὶ μετὰ ξηρὸν ἤχον κατέπιπτεν  
ἐπὶ σέ. Πλὴν δὲ τούτων πάντων ἂν ἐσήμενες  
τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐβλεπες ὑπεράνω φῶς ἀμφίβο-  
λον καὶ κυανόλευκον, οὐτινος ἡ λάμψις διει-  
σδύουσα ἐν μέσῃ τῇ σκοτεινῇ αἰθούσῃ διεπέρα  
αὐτὴν δι' ἀκτίνος λευκῆς καὶ διαστειλούσης ὑπὸ  
παντοίων ἀτόμων. Ἐπλησίασα πρὸς ἓνα ἐκ τῶν  
ἐργατῶν.

— Διὰ τί εἶσαι ἐδῶ; τὸν ἠρώτησα. Θανατά-  
ζων δὲ διότι δὲν μοι ἀπεκρίνετο ἐστράφη ἀπο-  
ρῶν πρὸς τὸν ὁδηγόν μου.

— Τοῖς εἶνε ἀπηγορευμένον νὰ ἀνακινώσωσι  
τὸν λόγον, δι' ὃν κατεδικάσθησαν εἰς τὴν ἐδῶ  
ἐργασίαν, μοι εἶπεν.

Ἐρριζίασα. Νὰ ἦνέ τις τεθαμμένος ζῶν καὶ  
νὰ μὴ δύνηται νὰ εἴπῃ διὰ τί. . . Ἡ βαρεῖα  
καὶ δηλητηριασμένη ἀτμόσφαιρα τοῦ μεταλλείου  
ἐπίαζε τὸ στήθος μου. . . Ἐζήτησα νὰ ἀνέλθω  
εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας καὶ ἀνῆλθον. Ἀνέπνευσα.

— Οἱ δυστυχεῖς ἐκεῖνοι, εἶπον τῷ ὁδηγῷ μου,  
θὰ λογιζώμενοι ἐαυτοὺς εὐδαιμόνας ὅταν κατὰ τὰς  
μὴ ἐργασίμους ἡμέρας ἐξέρχονται τοῦ τάφου των.

— Οὐδέποτε ἀναπαύονται, Κύριε, δὲν ὑπάρ-  
χουσι δι' αὐτοὺς ἡμέραι μὴ ἐργασίμοι.

— Οὐδέποτε!

— Ὅταν ἀπαξ τις εἰσέλθῃ εἰς τὸ μεταλλεῖον,  
δὲν ἐπανέρχεται εἰς τὸ φῶς.

— Εἶνε φοβερόν!

— Ἐργάζονται δώδεκα ὥρας τὴν ἡμέραν καὶ  
τὴν Κυριακὴν ἀκόμη. Δις τοῦ ἔτους μόνον δια-  
κόπτεται ἡ ἐργασία των, τὸ Πάσχα καὶ τὴν ἐορ-  
τὴν τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος.

[Prince Joseph Lubomirski].

Σ. Κ. Σ.

Τῇ 24 Ἰουνίου ἐγένετο ἐν τῷ Ἀρσακίῳ ἡ ἐπισημο-  
τάτη τῶν τελετῶν αὐτοῦ, ἥτοι ἡ ἀπονομή τοῦ Ῥαλ-  
λείου βραβείου εἰς τὴν ἀριστεύσαν μαθήτριαν. Τοῦ  
βραβείου ἡξιώθη ἑφῆτος ἡ ἐκ Βώλου μαθήτρια Ἰουλία  
Ῥηγοπούλου. Χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῆς Ἑστίας  
δημοσιεύομεν τὴν ἱστορίαν τοῦ Ῥαλλείου βραβείου, ὁ-  
φειλομένην εἰς τὴν προθυμίαν τοῦ πεπαιδευμένου γραμ-  
ματέως τῆς Φιλεκαπιδευτικῆς Ἑταιρίας κ. Χ. Ν. Φιλα-  
δελέως.

Σ. τ. Δ.

### ΤΟ ΡΑΛΛΕΙΟΝ ΒΡΑΒΕΙΟΝ

τῆς Φιλεκαπιδευτικῆς Ἑταιρίας.

Κατὰ τὸ ἔτος 1865 ὁ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐν  
Λονδίῳ ἐμπορευόμενος Χῆρος, ἀείμνηστος Παν-  
τιῆς Ῥάλλης, μεριμνῶν καὶ αὐτὸς ὑπὲρ τῆς  
προόδου καὶ εὐημερίας τοῦ ἔθνους ἡμῶν, ὡς οἱ  
πλείστοι τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ πλουτούντων ὁ-

μογενῶν, ἐκληροδότησε διὰ διαθήκης 500 λίρας  
στερλίνας ὑπὲρ τῆς Φιλεκαπιδευτικῆς Ἑταιρίας.  
Φύσει χρηστός ὁ Ῥάλλης καὶ ἀπὸ τὴν μακρὰν  
πεῖραν δεδιδαγμένος ὅτι ἐνάρτετοι πολῖται συγ-  
κροτοῦσι τὴν σφόδρα πολιτείαν καὶ προάγουσι  
τὸ ἔθνος εἰς τὴν ποθητὴν εὐδαιμονίαν αὐτοῦ  
δημιουργοῦνται δὲ ἐνάρτετοι πολῖται κυρίως ὑπὸ  
χρηστῶν καὶ πεπαιδευμένων μητέρων, ὥρις τὸ  
προῖόν τοῦ κληροδοτήματός του νὰ δίδηται κατ'  
ἔτος εἰς τὴν χρηστοθεστάτην μαθητρίαν τῆς  
Φιλεκαπιδευτικῆς Ἑταιρίας.

Τὸ Συμβούλιον, λαθὼν τὴν διαθήκην, ἐπήνεσε  
μὲν τὴν ἑλληνικὴν καὶ χριστιανικὴν διάθεσιν  
αὐτοῦ καὶ τὸν ἐνέγραψεν εἰς τοὺς εὐεργέτας τῆς  
Ἑταιρίας, ἀλλ' εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ὅρου ἐν-  
ρέθη εἰς ἀμνηστὴν δυσδιάλυτον, πρῶτον, ὑπάρ-  
χουσι διηνηκῶς ἐν τοῖς καταστάμασιν αὐτῆς ὑ-  
πὲρ τὰς χιλίας πεντακοσίας μαθητρίας ἀπὸ ἡ-  
λικίας πέντε ἐτῶν ἕως δεκαεπτὰ, ποῦ ὁ ὅρος  
τῆς συγκρίσεως μεταξὺ αὐτῶν; δευτέρον, κατὰ  
πιθανὸν λόγον ἐν τῷ σμῆναι τούτῳ δυνατόν νὰ  
εὐρεθῇ καὶ τις χρηστοθεστάτη πασῶν, ἀλλ' εὐή-  
θης καὶ ἀνεπίδεκτος μαθήσεως, πρέπει νὰ βρα-  
βευθῇ αὕτη; καὶ τρίτον πᾶσα μὴ χρηστοθήης  
εἶναι κατ' ἀντίθετον λόγον κακοθήης, καὶ ὡς  
κακοθήης κατὰ τὰς ἀρχάς τῆς Ἑταιρίας πρέπει  
ν' ἀποβληθῇ ἀμέσως; ἄρα ὑποτίθενται ὅλαι αἱ  
μαθήτραι οὐσα χρηστοθήης, ἐπομένως εἶναι  
λίαν τολμηρὸν νὰ γείνη διάκρισις ψηλαφητῇ με-  
ταξὺ αὐτῶν χωρὶς νὰ πληρωθῇ ἡ φιλοτιμία των  
καὶ τὸ φίλτρον τῶν γονέων.

Ἐν τοιούτοις διλήμμασιν εὐρισκόμενον τὸ  
Συμβούλιον, ζητήσαν καὶ τὴν γνώμην ἀνδρῶν σο-  
φῶν καὶ νομομαθῶν ὡς τῶν Κυρίων Ῥενιέρη,  
Καλλιγᾶ καὶ ἄλλων, γνωμοδοτησάντων ὅτι ἡ  
διάθεσις τοῦ κληροδότου δὲν ἦτο νὰ βραβεύσῃ  
τὴν εὐθήειαν καὶ τὴν ἀμάθειαν, ἀλλὰ τὴν χρη-  
στοθήειαν μετὰ τῆς εὐμαθείας, εὗρεν ὅτι ὁ γνώ-  
μων τῆς συγκρίσεως τῆς χρηστοθεθείας εἶναι ἡ  
ὅσον ἐνεστι μακρὰ πείρα τῆς ἀγωγῆς τῶν κορα-  
σίων, τοιαύτην δὲ ἀδιστακτικῶς χορηγεῖ ἡ πο-  
λυχρόνιος συμβίωσις ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην καὶ  
ἡ διηνηκὴς ἐποπτεία τῆς τε διευθύνσεως, τῶν  
διδασκάλων καὶ τῶν ἐπιμελητριῶν, καὶ οὕτως  
ἐνεκρίθη νὰ δίδεται ἡ δωρεὰ εἰς τὰς ὑπὸ τοιαύ-  
την ἐπιτήρησιν ἀποπερατωσάσας τὰς σπουδὰς  
αὐτῶν, ἐσωτερικὰς μαθητρίας μετὰ διαγωνι-  
σμὸν μεταξὺ των καὶ εἰς τὴν πρόοδον τῶν γραμ-  
μάτων.

Οὕτω λοιπὸν καλοῦνται μίαν τῶν τελευταίων  
Κυριακῶν τοῦ Μαΐου αἱ μαθήτραι τῆς τάξεως  
ταύτης εἰς εὐρύχωρον αἴθουσαν ἐνώπιον τῆς ἐπὶ  
τῶν σχολείων ἐπιτροπῆς τοῦ Συμβουλίου, τῆς  
διευθυντρίας, τοῦ καθηγητοῦ τῆς ἀνωτάτης τά-  
ξεως καὶ τινῶν ἐπιμελητριῶν, κάθονται χωρι-  
στὰ μακρὰν ἢ μία τῆς ἄλλης, ἀνευ οὐδενὸς βοή-  
θήματος, ταῖς δίδονται τετράδια μονογραφημέ-

να, καὶ ὁ καθηγητὴς ὑπαγορεύει ἀπὸ συγγραφέα  
μὴ παραδοθέντα εἰς αὐτάς, καὶ ἐκεῖνην τὴν στι-  
γμὴν ληφθέντα, χωρίον τι μᾶλλον ἢ ἥττον ἐκ-  
τεταμένον, ταῖς δίδει ζητήματά τινα γραμμα-  
τικά, καὶ ἐν θέμα ἠθικὸν πρὸς ἀνάπτυξιν. Τὰ  
δὲ κοράσια γράφουσι τὸ κείμενον, μεταφράζου-  
σιν αὐτὸ εἰς τὴν λαλουμένην γλῶσσαν, λύουσι  
τὰ ζητήματα, καὶ ἐκθέτουσι τὸ θέμα μ' ὅσῃν δυ-  
νατὴν εὐρυτέραν ἀνάπτυξιν μετὰ ταῦτα προσ-  
κολλᾷ ἐκάστη ἐπὶ τοῦ τετραδίου αὐτῆς τὸ ὄ-  
νομά της ἐν ἐνσφραγίστῳ φακέλλῳ, εἴτα τυλίσ-  
σεται τὸ τετράδιον καὶ σφραγίζεται. ἄφου δὲ  
ἀποπερατώσωσιν ὅλαι τὰς ἐργασίας ταύτας αἱ  
ὁποῖαι διαρκοῦσι συνήθως 4 ἢ 5 ὥρας ἀνευ δια-  
λείμματος, ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν εἰρημένων προσώ-  
πων, περικλείονται ὅλαι τὰ τετράδια ἐν μεγάλῳ  
φακέλλῳ καὶ σφραγίζονται. ἐν ὁρισμένῃ δὲ τινι  
ἡμέρᾳ συνέρχεται ὁλόκληρον τὸ Συμβούλιον, θέ-  
τει ἐπὶ τῶν τετραδίων γράμματα τοῦ ἀλφαριθ-  
μοῦ διηκριτικὰ, ἀποσφραγίσαν δὲ αὐτὰ ἐξετά-  
ζει μετὰ πάσης ἀκριθείας, καὶ ὅποιον τῶν τε-  
τραδίων φέρει συγκριτικῶς τὰ ὀλιγώτερα λάθη  
κατὰ τὴν ὀρθογραφίαν, τὴν ἐξήγησιν καὶ τὴν  
ἐκθεσιν τῶν ἰδεῶν, αὐτὸ καὶ κρίνεται βραβεύσι-  
μον μετὰ ταῦτα δὲ αὐτὸ καὶ μόνον φέρεται ἐ-  
νώπιον τῆς ἐμνηστεύσεως κατὰ τὴν τελευταίαν Κυ-  
ριακὴν τῶν ἐξετάσεων. ὅπου ἀποσφραγισμένου  
τοῦ ἐπὶ τοῦ τετραδίου προσκεκολλημένου δελτίου,  
ἀναγινώσκειται τὸ ὄνομα τοῦ εὐτυχοῦς κορασίου,  
ὅπερ προσκαλούμενον λαμβάνει τὸ ἐκ δραχμῶν  
925 γέρας εὐφημούμενον παρὰ πάντων καὶ τὸ  
ἐνδεικτικὸν τοῦτο γράμμα.

Ἡ ἐν Ἀθήναις Φιλεκαπιδευτικὴ Ἑταιρεία.

Ἐπειδὴ (ἐνταῦθα τίθεται τὸ ὄνομα τῆς μαθητρίας ἡ  
πατρὶς αὐτῆς καὶ ἡ ἡλικία) μαθήτρια τῆς Ε' τάξεως,  
παρὰ πᾶσαν τὴν ἐν τῷ Ἀρσακίῳ Παρθενωγωγείῳ οἰαι-  
ταν ἀρίστην τε πολιτεὶαν βίου ἔχρησασα, τῇ  
τε γραμμάτων πείρᾳ τὰς ἐφαρίλλους αὐτῇ ὑπερε-  
βάλλετο, τῆς Φιλεκαπιδευτικῆς Ἑταιρίας Διοικητι-  
κὸν Συμβούλιον δίδωσιν αὐτῇ μετ' ἐπαίνου τὸ Ῥαλλεῖον  
βραβεῖον.

Ἐν Ἀθήναις κτλ.

Ὁ Πρόεδρος

Ὁ Γραμματεὺς

Ἐλαβον δὲ μέχρι τοῦδε τὸ μὲν πρῶτον βρα-  
βεῖον τοῦ 1866

ἡ Κυρία Εἰρήνη Πρινάρη ἐξ Ἡπείρου  
τοῦ 1867 ἡ κυρία Βενέττα Ἀναγνωστοπούλου ἐκ Πύργου  
— 1868 » Ἀλεξάνδρα Γενατὰ ἐκ Πατρῶν  
— 1869 » Ἐλένη Γούδα ἐξ Ἀθηνῶν  
— 1870 » Θεοδώρα Βισβίξη ἐξ Αἰῶνου  
— 1871 » Ἐλένη Κακουλίδου ἐξ Ἀθηνῶν  
— 1872 » Ἰφιγένεια Καμπούρογλου ἐκ Κων[στα]ν[τι]νῆς  
— 1873 » Ἰφιγένεια Ζαχαροπούλου »  
— 1874 » Ἀγαθονίκη Ἀντωνιάδου ἐκ Σκύρου  
— 1875 » Ἀσπασία Ἀποστόλου ἐξ Ἀδριαν[ουπό]λεως  
— 1876 » Εἰρήνη Λαχανὰ ἐκ Χαλκίδος  
— 1877 » [Εἰς οὐδεμίαν μαθήτριαν ἀπενεμήθη]  
— 1878 ἡ κυρία Ἀθηνᾶ Ἀγγελίδου ἐκ Φιλιππουπόλεως  
— 1879 » Ἰουλία Ῥηγοπούλου ἐκ Βώλου.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 25 Ἰουνίου 1879.

Χ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ.

### ΒΟΝΑΠΑΡΤΑΙ

Ναπολέον ὁ Α' εἶχε τέσσαρας ἀδελφοὺς Ἰω-  
σήφ, Λουκιανόν, Λουδοβίκον καὶ Ἰερώνυμον, ὧν  
οἱ μὲν δύο πρῶτοι πρεσβύτεροι αὐτοῦ, οἱ δὲ τε-  
λευταῖοι νεώτεροι.

Ὅτε δὲ ὁ Ναπολέον ἱδρυσεν τὴν αὐτοκρατορι-  
κὴν οἰκογένειαν, ἀπέκλεισεν ἀπ' αὐτῆς τὸν Λου-  
κιανόν ὡς ἀντιστάμενον εἰς τὰς θελήσεις τοῦ  
νέου Καίσαρος. Ὡστε ἡ διαδοχὴ περιωρίσθη με-  
ταξὺ τῶν τριῶν κατὰ τὴν ἡλικίαν αὐτῶν, τουτέ-  
στι τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ Λουδοβίκου, τοῦ Ἰερωνύμου  
καὶ τῶν ἀπογόνων αὐτῶν.

Ἡ κατὰστασις αὐτῇ τῶν πραγμάτων δὲ ἐ-  
τροποποιήθη ὅτε ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον Ναπολέον  
ὁ Γ' (υἱὸς τοῦ Λουδοβίκου) καὶ εὐλόγως, διότι  
ἐννοεῖται ὅτι οἱ ἀπόγονοι τοῦ Λουκιανοῦ ὡς ἐκ-  
προσωποῦντες τὸν πατέρα των ἤθελον προηγηθῇ  
τοῦ Ναπολέοντος, ἐὰν περιελαμβάνοντο ἐν τῷ  
καταλόγῳ τῶν δικαιούχων.

Εἶνε δὲ οἱ κληρονόμοι τοῦ Λουκιανοῦ οἱ ἐξῆς:

Λουκιανὸς Βοναπάρτης πρόην μὲν γερουσιαι-  
στῆς νῦν δὲ διατρίβων ἐν Λονδίῳ, ἀνὴρ ἐπιστή-  
μων.

Πέτρος Βοναπάρτης ὁ φονεὺς τοῦ δημοσιο-  
γράφου Βίκτωρος Νουᾶρ.

Κάρολος Βοναπάρτης πρόην διοικητὴς τάγ-  
ματος, πρόεδρος τοῦ γενικοῦ συμβουλίου τῆς Κορ-  
σικῆς κατοικῶν ἐν Ῥώμῃ.

Ἐτι δὲ τέσσαρες πριγκίπισσαι ἔχουσαι ἄν-  
δρας ἐκ τῶν τὰ πρῶτα φερόντων τῆς Ἰταλικῆς  
ἀριστοκρατίας.

Νῦν δὲ, τοῦ μὲν Ἰωσήφ οὐδένα καταλιπόντος  
υἱόν, τοῦ δὲ κλάδου τοῦ Λουδοβίκου ἐκλιπόντος  
μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὑπὸ τῶν Ζουλοῦ φονευθέν-  
τος πρίγκιπος, ἡ δυναστεία τῶν Ναπολεοντι-  
δῶν ἐκπροσωπεῖται ὑπὸ μόνου τοῦ πρίγκιπος Ἰε-  
ρωνύμου Ναπολέοντος (υἱοῦ τοῦ Ἰερωνύμου) συ-  
ζύγου τῆς πριγκιπίσσης Κλοτίλδης τῆς Σαβαυ-  
δίας (θυγατρὸς τοῦ Βίκτωρος Ἐρμανουήλ) καὶ  
πατρὸς δύο υἱῶν Βίκτωρος καὶ Λουδοβίκου, ὧν  
τὸν πρῶτον διόρισεν ἐν τῇ διαθήκῃ του διάδοχον  
αὐτοῦ ὁ φονευθεὶς ἀτυχὴς πρίγκιψ.

Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ Ἰερώνυμος Ναπολέον ἀ-  
πεδέξατο ἀσμένως τὴν δημοκρατίαν ἐκλεχθεὶς  
καὶ βουλευτῆς ἐν Κορσικῇ ἀντίπαλον ἔχων τὸν  
Ῥουέρον τὸν πάλαι ποτὲ ὑπουργὸν Ναπολέον-  
τος τοῦ Γ'.

Κυρία Ε'

### ΑΘΗΝΑΪΚΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΣΤ'

Τῇ ΚΥΡΙΑ Χ\*\* — Εἰς ΒΕΛΛΑΓΙΟΝ (Παρὰ τὴν λίμνην τοῦ Κόμου).

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 27 Ἰουνίου 1879.

Ἀφίκορος καὶ σύ, ὡς ὅλαι μὰς αἱ ἀδελφαί,  
ὡς ὅλαι τῆς Εὐχῆς αἱ ἀπόγονοι. Μόλις εἶδες τὴν  
λίμνην τοῦ Κόμου, — καὶ ἀμφιβάλλω ἂν τὴν εἶ-  
δες καλὰ, διότι οὐδεμίαν σχεδὸν μοῦ γράφεις  
περὶ αὐτῆς λεπτομέρειαν, — μόλις ἀνέπνευσε

τὴν δρόσον τῶν διαυγῶν τῆς ὑδάτων, τὴν ὁποῖαν ἐγὼ ματαίως ποθῶ καὶ οὐκ εὐρίσκω καθ' ἑσπέραν ἀπὸ τῆς φλογεράς καμίνου τῶν Ἀθηνῶν, μόλις ἀπ' αὐτῆς τὸ θέαμα τῶν πρασίνων ὀχθῶν τῆς, —καὶ θέλεις πάλιν νὰ φύγῃς, καὶ σχεδιάζεις ταξείδια πρὸς βορρᾶν, καὶ ἐπιθυμῶν κλίματα δροσερώτερα. Δροσερώτερα κλίματα! Εἶσαι τῇ ἀληθείᾳ ἀνεκτίμητος! Δὲν σὲ ἀρκεῖ λοιπὸν ἡ δρόσος τῆς βορείου Ἰταλίας, δὲν σὲ φθάνει ἡ ζωγόνος ἐκείνη αὖρα, τὴν ὁποῖαν σοὺ στέλλουν αἱ χιονοσκεπεῖς τῶν Ἀλπεων κορυφαί, ἀλλὰ θέλεις ἄλλην, ἀκόμη δροσερώτεραν διαμονήν! Ἐπρεπε νὰ σὲ εἶχα ἐδῶ, εἰς τὰς Ἀθήνας, αὐτὰς τὰς ἡμέρας, καὶ τίτε νὰ ἐβλεπα, τί ἤθελες ποθῆσαι! Εἰκοσιονεὶς βῆθοι ῥεωμύρου εἰς τὴν σκιάν, ἀγαπητή μου, ἡξυρίζεις τί θὰ εἴπῃ; Ὡς εἴπῃ εἰς βαθμὸς περισσώτερον ἀπὸ τὰ θερμά σου ἐκείνα λουτρά, τὰ ὁποῖα, ὡς ἐνθυμῶμαι, σοὺ ἐπροξένουν σχεδὸν λειποθυμίαν. Δὲν ὀμιλῶ περὶ τοῦ καύσωνος ἐν ὑπαίθρῳ, διότι δὲν τὸν ἠσθάνθη καὶ ἀποφύγω νὰ τὸν αἰσθανθῶ. Ἰδιαιτέρην κλίσιν πρὸς τὰς καθεύτους τοῦ ἡλίου ἀκτῖνας δὲν ἔχω, δόξα τῷ Θεῷ, οὐδὲ ὀμιλῶ τὸν καλὸν μας ἐκεῖνον φίλον, ὅστις ἐξήρατο τὴν μεσημβρίαν ἀσκιπῆς, καὶ ἐμεῖς παρὰδοξον οἴκτου μειδίαμα πρὸς τοὺς φοροῦντας πῖλον καὶ κρατοῦντας ἀλεξήλιον. Ἄλλως τε καὶ τίποτε δὲν μὲ ἀναγκάζει νὰ ἐξέρχωμαι τὴν ἡμέραν εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηνῶν· ἀφ' ἑνὸς τὸν Βουγᾶν καὶ τὰ ἐμπορικά διὰ τὸ ἐσπέρας, καὶ λυποῦμαι ἐκ βῆθους καρδίας τὰς δυστυχεῖς ἐκείνας, τὰς ὁποίας βλέπω ἀπὸ τὰ παράθυρά μου περιφερομένας εἰς τὰ μαγαζιά ἐν μέσῃ μεσημβρίᾳ διὰ μισὴν πῆχυν κορδέλλα, ὡς πολλάκις—entre-nous ἐννοεῖται μοῦ συνέβη καὶ σοὺ συνέβη. Λέγουσιν ὅμως, ὅτι ὁ ὑπὸ τὸν ἥλιον καύσων τῶν τριῶν τεσσάρων τελευταίων ἡμερῶν ἦτο ἀληθὴς καμίνου πνοή· ὅτι ἐξ ὧν τὸν περιεφρόνησαν μετενόησαν πολλοί, καὶ ὅτι τινῶν μάλιστα ἐκ τῶν πολυηρωτέρων ἐπαθεν ἡ υἷα—ἄλλων, ἐννοεῖται, ἡ σωματική καὶ ἄλλων ἡ διανοητική. Εἰς τοῦ καύσωνος τοῦλάχιστον τὴν ἐπίδρασιν ἀποδίδονται παρὰ τῶν ἀρροδίων ἐκτακτά τινα γεγονότα, ὁποῖα δὲν συμβαίνουν συνήθως εἰς τὰς ἡρέμους καὶ μονοτόνους Ἀθήνας, καὶ τῶν ὁποίων ἥρωες—ἡ θύματα, ἂν θέλῃς—ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁμόφυλοι μας! Οὕτως ἐν παραδείγματι προχθὲς ἀπεπειράθη, ὡς μοὶ εἶπον, τρυφερά τις νεάνις ν' αὐτοκτονήσῃ, λόγῳ μὲν, ὅτι ἡ περιπαθὴς τῆς καρδίας, ἀπὸ καιροῦ ψάλλουσα μόνη, δὲν κατῴρωνε νὰ ψάλλῃ ἐν δυωδία, πράγματι ὅμως, ὡς ἐμαθον, διότι τὴν προτεραιάν ἐπὶ τέσσαρας ὥρας εἶχε περιέλθῃ τὰς ὁδοὺς Αἰόλου καὶ Ἐρμού, διὰ νὰ εὖρῃ κομβία ἀρμόζοντα εἰς τὸ μακρὸν corsage τῆς à la Pompadour ἐνδυμασίας τῆς. Ἄλλης τινὸς κομψῆς θεραπαινίδος τοσοῦτον ἐξηρέθισε, λέγουσι, τὴν ζήλοτυπίαν ὁ καύσων τοῦ

ἡλίου, προστεθεὶς εἰς τοῦ μαγειρείου τὸν καύσωνα, ὥστε ὀλίγου δεῖν ἐξερρίζωνε τὸν μύστακα τοῦ σπαθοφόρου τῆς δορυφόρου, εἰς ὧραν παρὰ ξυσμοῦ, ἀν' ἐκείνους δὲν ἐδρόσιζε καπνὸς τὰς παρειάς τῆς διὰ τῶν στιβαρῶν τοῦ χειρῶν. Τρίτη τις ἄλλη ἐρρίφη πρὸ τινῶν ἡμερῶν εἰς τὸ φρέαρ τῆς οἰκίας τῆς, ζήτοῦσα—ὄχι τὸν θάνατον, ὑποθέτω, ὡς ἐγραψαν αἱ ἐφημερίδες, ἀλλ' ἀπλῶς μόνον ὀλίγον ὕδωρ δροσερόν! Βλέπεις λοιπὸν ποῦ εὐρισκόμεθα, καὶ εὐλόγει μάλλον τὸν Θεόν, ὅτι δὲν εἶσαι εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀντὶ νὰ ἀγνωμονῇς πρὸς τὴν δρόσον καὶ τὴν χλόην τῆς λίμνης σου.

Ἐν τούτοις, μ' ὅλον αὐτὸν τὸν καύσωνα καὶ τοὺς σπουδαίους τοῦ κινδύνου, ἐτόλμησα τὴν παρελθούσαν κυριακὴν νὰ μεταβῶ εἰς τὸ Ἀρσακείον. Ἐπρόκειτο τὴν ἡμέραν ἐκείνην νὰ γείνουν αἱ ἐξετάσεις τῆς μουσικῆς νὰ δημοσιευθῇ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν γενικῶν ἐξετάσεων καὶ νὰ ἀπονεμηθῇ συνάμα καὶ τὸ βῆθον βραβεῖον, δι' οὗ κατ' ἔτος, ὡς γνωρίζεις, ἀμείβεται ἡ ἐπιμελεστέρα καὶ χρηστοτέρα τῶν μαθητριῶν τοῦ πολυτίμου αὐτοῦ καταστήματος. Εἰς τὴν Ἑστίαν αὐτῆς τῆς ἐβδομάδος ὁ ἀναγνώστης, νομίζω, λεπτομερῆ τινα σημειώσιν περὶ τῆς συστάσεως τοῦ βῆθου βραβεῖον, καὶ διὰ τοῦτο ἀπέχω ἐγὼ πάσης περὶ αὐτοῦ λεπτολογίας. Σοὺ σημειῶ μόνον ὅτι ἡ ἐφετερινὴ τοῦ Ἀρσακείου rosière ἦτο σεμνοτάτη τις νεάνις ἐκ Βόλου, Ἰουλίττα Ῥηγοπούλου καλουμένη, ἣτις τρέμουσα ἐκ τῆς συγκινήσεως καὶ πορφύρᾳ ἐκ τῆς αἰδοῦς ἔλαβε προσελθούσα ὥραιαν ἀνθοδέσμην ἐκ τῶν χειρῶν τῆς κυρίας Μαυροκορδάτου καὶ τὸ χιλιόδραχμον βραβεῖον παρὰ τοῦ γραμματέως τοῦ Ἀρσακείου.

Τὴν παρελθούσαν ἐβδομάδα ἐγένοντο ἐπίσης αἱ ἐξετάσεις τοῦ προτύπου σχολείου, ὅπερ συνέστησε πρὸ ἐνὸς ἔτους τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ὡς παράρτημα τοῦ Διδασκαλείου, πρὸς πρακτικὴν ἀσκήσιν τῶν νεοφύτων διδασκάλων. Σοὺ τὰς ἀναφέρω, μὴδονότι δὲν τὰς εἶδα, διότι πολλοὶ τῶν παρευρεθέντων μοὶ ἐλάλησαν μετ' ἐνθουσιασμοῦ περὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἀληθῶς ἀποτελεσμάτων τοῦ νέου συστήματος τῆς διδασκαλίας, ὅπερ ἐφηρμόσθη ἐν τῷ νεοσυστάτῳ σχολείῳ. Τὸ σχολεῖον αὐτὸ εἶνε μακρὰν τῆς πόλεως, ὅπισθεν τοῦ βασιλικοῦ κήπου, καὶ οἱ μαθηταὶ του εἶνε κατ' ἀνάγκην παῖδες ἀγροτῶν καὶ χωρικῶν. Αἱ ἐξετάσεις ἐν τούτοις τῶν πτωχῶν ἐκείνων παιδῶν, οἵτινες οὕτε ἐορτάσιμα ἐφόρουν οὕτε ἐξ ὑπερτροφίας ἐπασχον, κατέδειξαν ἐκφανῶς καὶ πάλιν—ἂν ὑποτεθῇ ὅτι ὑπῆρχεν ἀνάγκη νέας τοῦ πράγματος ἀποδείξεως,—δύο τινα: πρῶτον, ὅτι ἡ ἀγάπη τῶν γραμμάτων δὲν εἶνε συνήθως τοῦ πλούτου περίσσειμα, καὶ δεύτερον, ὅτι ἀνάγκη ριζικῆς μεταβολῆς τοῦ συστήματος, ὅπερ διέπει μέχρι σήμερον τὴν δημοτικὴν μας ἐκπαίδευσιν. Τὰ παιδία δὲν πρέπει νὰ διδά-

σκωνται ὡς παπαγάλλοι, ἀναγκαζόμενα ν' ἀποστηθίσωσι πράγματα τὰ ὁποῖα δὲν ἐννοοῦσιν, ἀλλὰ νὰ ἐκπαιδεύωνται ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ἀλφαβήτου τοιοῦτοτρόπως, ὥστε νὰ ἐξυπνᾷ ἡ νεαρά τῶν διάνοια, ἀναβαίνουσα βαθμίδα πρὸς βαθμίδα τὴν κλίμακα τῶν γνώσεων, καὶ νὰ μορφοῦται ἡ εὐπλαστός καρδία τῶν, ἀποκτῶσα βελήδον τὴν ἀγάπην τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ. Ἀλλέως... —πλὴν θὰ ἐξολισθίσω εἰς φιλοσοφίαν, τὴν ὁποῖαν καὶ σὺ βαρύνεσαι, καὶ ἐγώ, —ιδίως τώρα, ὅτε περιβρέομαι ἀπὸ ἰδρώτα διὰ νὰ σοὺ γράψω τὰς ὀλίγας αὐτὰς γραμμάς.

Τὸ παρελθὸν σάββατον ἐκηδεύθη ἐν Ἀθήναις, μετὰ μαρμαρὸν πολυχρόνιον καὶ ἰόσον, ἥτις εἶχε μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐκμυζήσει πᾶσαν ζωϊκὴν τῆς δύναμιν, . . . τίς νομίζει; Ἡ χήρα τοῦ Ὀδυσσεύς Ἀνδρούτσου! Οὐδὲ κἂν ἐφαντάζεσθαι ἴσως, ὅτι ἔζη ἔτι εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐνενηκοντοῦτις περὶπου, ἔρημος, μόνη καὶ λησμονημένη ἐντὸς πενιχρᾶς—ὄχι οἰκίας, ἀλλὰ σχεδὸν καλύβης, ἡ περικαλλὴς ποτε ἐκείνη ἀμαζών, ἣν θαλερὰν ἔτι νεάνιδα εἶχε συζεύξει μετὰ τοῦ ὀπλαρχηγοῦ τοῦ Ὀδυσσεύς ὁ φοβερός τῆς Ἡπείρου τύραννος Ἀλὴ-Πασσᾶς, ἥτις καθ' ὅλον τὸν μέγαν ἀγῶνα τοῦ 1821 παρηκολούθει, πότε ἐγγύθεν καὶ πότε μακρόθεν τὸν πολυπλόκτον σύζυγόν της, μέχρις οὗ τὸν ἐθρήνησε τέλος κρεμάμενον ἀπὸ τῶν προμαχῶν τῆς Ἀκροπόλεως, καὶ ἥς ὁ βίος ὀλόκληρος ὑπῆρξε σειρά δυστυχημάτων καὶ δακρυμασίων. Μὴ βαρυθυμῇς ὅμως διὰ τὴν ἀγνοίαν σου, διότι πολλοί, οἱ πλεῖστοι σχεδὸν τῶν ἐν Ἀθήναις ἡγνούν ὡς καὶ σύ, μέχρι τοῦ προχθὲς σαββάτου, ὅτι ἡ Ἑλένη Ἀνδρούτσου, ἡ Ὀδυσσεύς, ὡς τὴν ἐκάλει τοῦ ἀγῶνος ἡ γενεά, ἔζη ἔτι ἐν Ἀθήναις. Ὀλίγοι, ὀλίγιστοι μόλις τὸ ἐγνωρίζον, καὶ μετὰ τῶν ὀλίγων αὐτῶν ἦσαν οἱ ὑπάλληλοι τοῦ λογιστηρίου τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν, οἵτινες τῇ ἐδίδον κατὰ μῆνα μικρὸν τι ἐντάλμα βοηθήματος χρηματικοῦ, δι' οὗ κατῴρωνεν ἡ ἀπομεμαραμένη χήρα νὰ συρθῇ κάπως βραδύτερον πρὸς τὸν τάφον. Εἶνε τῶσον ἀνετον πρᾶγμα ἡ ἀγνοία! Τῶσον εὐκόλον καὶ εὐπρόσιτον παρέχει τὴν πρόφασιν εἰς τὸν ἀδιαφοροῦντα, ἂν ἡ χήρα τοῦ Ὀδυσσεύς Ἀνδρούτσου κατεκλίνετο πολλάκις ἐν σκότει καὶ ἀπεκοιμᾶτο νῆστις! Πρὸ ὀλίγων μόλις ἔτων εἶχομεν ἀναγκασθῆ, εἶνε ἀληθές, νὰ τὴν ἐνθυμηθῶμεν, καὶ οἶονε ἀφυπνισθέντες ἐν πρωτῇ ἡκούσαμεν ὅτι ἔζη ἔτι ἡ χήρα τοῦ Ὀδυσσεύς, καὶ ἐτέλει—αὐτὴ μόνη, διότι τίς ἄλλος εἶχε καιρὸν νὰ φροντίσῃ περὶ τούτου—τὴν ἀνακομιδὴν τῶν δούλων τοῦ πεφιλημένου συζύγου τῆς, τοῦ ἥρωος τῆς Γραβιάς. Ἐκτοτε ὅμως τὴν εἶχομεν λησμονήσει ἐντελῶς! Ἀλλ' αὐτὴ ἡ κόρη ἄλλης γενεᾶς, ἡ γυνὴ τοῦ 1821, τὸ γέννημα τῶν Καλαβρυτῶν τῆς Ἡπείρου, ἡ θυγάτηρ τοῦ Χρήστου Καρέλη, δὲν ἐλησμονεῖ ἐν τῇ πενιχρᾷ τῆς καὶ σκοτεινῇ

καλύβῃ τὴν Ἑλλάδα. Ὅτε δὲ πρὸ ἐνὸς καὶ ἡμισέως ἔτους εὐρίωνά τινα, ἀλλ' ἀπατηλὰ δυστυχῶς σημεία, ὑπέδειξαν ὅτι ἐπρόκειτο νὰ ἐξαναστῇ τὸ Ἑλληνικόν, καὶ οἱ ἄνδρες ὀπλιζόντο καὶ ἐβάδιζον πρὸς τὰ σύνορα, ἡμεῖς δ' αἱ γυναῖκες, ὑπακούοντες εἰς τὸ εὐγενὲς φώνημα τῆς ἐλληνικῆς μας βασιλίσσης, ἐρράπτομεν χιτῶνας καὶ ἐξαινομεν μοτὸν διὰ τοὺς μέλλοντας τραυματίας τοῦ νέου ἱεροῦ ἀγῶνος, ἡ χήρα τοῦ Ὀδυσσεύς ἡσθάνθη καὶ πάλιν τὴν γηγραιὰν τῆς καρδίας θερμαινόμενῃ ἐμνήσθη ἡμερῶν ἀρχαίων, ἐνθυμήθη τὴν ὑπὸ τὸν ζυγὸν πατρίδα τῆς, ὠνειρεύθη τὴν σθεαρὰν μορφήν τοῦ ἀπαγχονισθέντος τῆς ἥρωος, καὶ ἐμεινε νύκτας πολλὰς ἀγρυπνοῦσα ὑπὸ τὸ ἀμυδρὸν φῶς τῆς διψώσης λυχνίας τῆς, ἴνα. . . ξαίνει μοτὸν διὰ τὰ παλ. ληκάρια. Ὅτε δὲ τέλος ἀπέκαμον οἱ ἰσχυροὶ τῆς δάκτυλοι καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς δὲν ἐβλεπον πλέον, παρέλαβε τῆς ἐργασίας τῆς τὸ προῖον ἡ ἐνενηκοντοῦτις γραῖα, καὶ μεταβᾶσα εἰς τ' ἀνάκτορα παρέδωκεν αὐτὴ εἰς τὴν Βασιλίσσαν, λέγουσα: «Στεῖλ' τον, βασιλίσσά μου! Νὰ ζοῦσιν ὁ Λεωνίδας μου, τὸν πῆγαινε ὁ καίνος!» Ὁ Λεωνίδας τῆς ἦτο ὁ ἀγαπητός τῆς υἱός, ὃν δωδεκαετῇ μόλις εἵμαρτο νὰ θάψῃ ἡ δυστυχὴς χήρα πρὸ τεσσαράκοντα δύο ἔτων, ἐν Μονάχῳ, ὅπου ἐξεπαίδευεν αὐτὸν ἡ μεγαλοδωρία τοῦ γηγραιοῦ φιλέλληρος βασιλέως Λουδοβίκου.

Αὐτὴ λοιπὸν ἡ γυνὴ ἀπέθανε τὴν παρελθούσαν παρασκευὴν ἐν Ἀθήναις, καὶ ἐκηδεύθη τὴν ἐπαύριον, προπεμφθεῖσα εἰς τὸν τάφον. . . ὑπὸ ὀλίγων μόνον ἀνθρώπων! Ναί, φιλτάτη μου! Ἡμεῖς οἱ εὐγενεῖς καὶ πεφωτισμένοι καὶ τοσοῦτον εὐαίσθητοι κάτοικοι τῆς πρωτεύουσας τοῦ ἐλληνικοῦ βασιλείου, οἵτινες συνοδεύομεν πυκνοὶ καὶ πρὸς τοὺς τὴν πρώτην κηδείαν ἥτις παρέλθῃ πρὸ τῶν παραθύρων μας—ὅταν μάλιστα ἔχῃ καὶ μουσικὴν—ὠκνήσαμεν νὰ πληρώσωμεν εἰς τοῦ Ὀδυσσεύς τὴν χήραν ἕνα ἔσχατον φόρον συμπαθείας καὶ ἐλέου, τὸν ὁποῖον ἐχρεώσασαμεν, ἐννοεῖς; ἐχρεώσασαμεν καὶ εἰς αὐτὴν καὶ εἰς τὸν ἄνδρα τῆς. Δὲν τὸ ἐσυλλογίσθημεν, βλέπεις. Ἐμεῖθα τῶσον πολυάσχολοι! Ἐπειτα, . . . μήπως εἶχε μουσικὴν; Μήπως εἶχομεν ἀφορμὴν νὰ ἀκούσωμεν καὶ νὰ κρίνωμεν κἀνὲν νέον πένθιμον ἐμβατήριον τοῦ ἀρχιμουσικοῦ μας; Σοφία

Γινώμαι καὶ σκέψεις ἡθικαὶ τοῦ δούκως

ΔΕ-ΛΑ-ΡΟΣΦΟΥΚΩ

[Μετάφρασις Γ. Ζωχιού.]

197.

Ἐπάρχουσιν ἄνθρωποι, εἰς οὓς δὲν δύναται τις ν' ἀποδώσῃ ποτὲ πρᾶξιν πονηράν, ἐὰν ὀφθαλμοφανῶς δὲν ἴδῃ αὐτὴν συντελούμεν. Ἀλλ' οὐδεὶς ὑπάρχει ἄνθρωπος, οὗ τὰ κακὰ ἔργα πρέπει νὰ ἐκπληρώσῃν ἡμᾶς, ὅταν ἴδωμεν αὐτὰ ἐνώπιον ἡμῶν συντελούμενα.

198.

Ἵπερυψοῦμεν τὴν δόξαν τούτων, διὰ νὰ ἐξευ-  
τελίσωμεν τὴν ἐκείνων. Ἐνίοτε δὲ ἐπαινοῦμεν  
ἄνδρας ἀντιπάλους, τὴν κοινὴν αὐτῶν καταδί-  
κην ἐπιδιώκοντες.

199.

Ὁ θέλων νὰ φανῇ περὶ τι ἐπιδέξιος, πολλά-  
κις ἔνεκα τῆς ματαιότητος αὐτοῦ ταύτης, μέ-  
νει ὡς καὶ πρὶν ἀδέξιος.

200.

Ἡ ἀρετὴ δὲν θὰ προσδίδειν ἐπὶ τοσοῦτον, ἐὰν  
δὲν εἶχε συνοδοιπόρον τὴν ματαιότητα.

### ΑΛΗΘΕΙΑΙ

\* Ἀδίκως ἀπαιτοῦμεν παρὰ τοῦ βίου πλείο-  
να τῆς ἐγκειμένης αὐτῷ εὐδαιμονίας, ἀπαιτοῦν-  
τες ἀδύνατα ἵνα λογισθῶμεν εὐτυχεῖς, καὶ θεω-  
ροῦντες ἀτυχήματα πράγματα ἐξ ἀνάγκης συνυ-  
πάρχοντα μετ' αὐτοῦ.

### ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἐν ᾧ πᾶς τις σχολιάζει κατὰ τὸ δοκοῦν  
τὸ τραγικὸν τέλος τοῦ νεαροῦ πρίγκιπος Λουδο-  
βίκου Ναπολέοντος, οἱ περίεργοι σπεύδουσι νὰ  
ἴδωσι τοὺς ἀδάμαντας καὶ τὰ κοσμήματα τῆς  
Κυρίας Μυζάρ, ἐν δημοσίᾳ δημοπρασίᾳ κατ'  
αὐτὰς πωλούμενα ἐν Παρισίοις, μετὰ τῶν ο-  
ποίων διαπρέπει τὸ ἐκ μαργαριτῶν περιφρην  
περιδέραιον τῆς πρώτης αὐτοκρατορίας Εὐγενίας.  
Ἀδύνατον νὰ μὴ αἰσθανθῇ τις ἀλγεῖν ἐν-  
τύπωσιν, ἀναλογιζόμενος μετὰ πόσης δυνάμεως  
μαστιρίζει ἐνίοτε ἡ Μοῖρα οἰκογενεῖς τινάς, κα-  
ταδιώκουσα οὐ μόνον ἄτομά τινα αὐτῶν, ἀλλὰ  
καὶ αὐτὰ αὐτῶν τὰ πράγματα.

Ἀναδράμετε διὰ τῆς φαντασίας εἰς ἐπαρτή-  
τινα οὐ μακρὰν ἡμῶν ἀπέχουσαν, καὶ φαντά-  
σθητε τὴν νεαράν καὶ εὐμορφὸν αὐτοκράτειραν  
ἐπιδεικνύουσαν ἀπὸ τοῦ ἐξώστου τοῦ Κεραιμικοῦ  
τὸ νεογέννητον αὐτοκρατορικὸν παιδίον εἰς τὸν  
ἐνθουσιῶντα λαόν. Τί ὑπολείπεται σήμερον ἐκ  
τῆς λαμπροτάτης ἐκείνης ὀπτασίας; Ἀνάκτο-  
ρον κατεσκαμμένον, γυνὴ ἐν θλίψει καὶ δακρύοις  
γηράσασα, καὶ ἐκεῖ πέραν, ἐπὶ τῆς ἀφρικανικῆς  
γῆς ἡκρωτηριασμένον ὑπὸ τῶν ἀγρίων πτῶμα!..

Ἀλλὰ καὶ τοῦ περιδεραιῶν αἱ ἀπροσδόκητοι  
περιπέτειαί κινοῦσιν ἡμᾶς εἰς θλιβεράς σκέψεις.  
Οἱ ἀπαρτίζοντες αὐτὸ 475 ἐκλεκτοὶ μαργαρίται  
οἱ μετὰ πλείστης ὕψους ἐπιμελείας καὶ ἀγάπης  
συλλεγέντες ἦσαν ἐν τῶν ἀρίστων καὶ λαμπρο-  
τάτων κοσμημάτων τοῦ γαμηλίου τοῦ αὐτοκρά-  
τορος δώρου. Τίς οἶδε τῶρα εἰς ποίας χεῖρας θὰ  
περιέλθῃ!

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1875 ἡ Ἰσπανία ἐδη-  
μιούργησε δύο δοῦκας, πεντήκοντα ἐπτά μαρ-  
κησίους, τεσσαράκοντα καὶ ἓνα κόμητας, τίσσα-  
ρας ὑποκόμητας καὶ δύο βαρώνους!!

ΕΙΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ.

### ΜΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΚΑΘ' ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Ὅτι δὲν πρέπει νὰ εἰσέρχεται τις εἰς τὴν θά-  
λασσαν καθιδρὸς ἢ εὐθὺς μετὰ τὴν τράπεζαν,  
τοῦτο εἶνε πασίγνωστον. Ὡς πρὸς τὴν ὥραν, καθ'  
ἣν συμφέρει νὰ γίνεταί τὸ θαλάσσιον λουτρὸν,  
ἀνάγκη νὰ ἐρωτᾶται ὁ ἰατρός. Ὁ ἰατρός ἀπο-  
βλέπων εἰς τὴν πρὸς τὸ ψῦχος εὐκυσθησίαν, τὴν  
ιδιοσυγκρασίαν, τὴν γενικὴν τοῦ σώματος κατά-  
στασιν ἢ εἰς ὑπάρχον τι πάθος, προσέτι δὲ εἰς  
τὴν τοποθεσίαν τῶν λουτρῶν, ἢ εἰς τοὺς πνέον-  
τας ἀνέμους, καθόσον νομίζει ὡς καταλληλότε-  
ρον τὸ ψυχρότερον ἢ τὸ ἥττον ψυχρὸν λουτρὸν,  
τὸ κυματώδες ἢ τοῦναντίον, προσδιορίζει ὥραν  
πρωινήν ἢ περὶ τὴν δείλην καὶ τὸ ἑσπέρας. Φρό-  
νιμον δὲ εἶνε ν' ἀρκηταί τις ἐν γένει εἰς ἓν λου-  
τρὸν τὴν ἡμέραν.

Ἡ εἰς τὴν θάλασσαν εἴσοδος γίνεται ταχεῖα  
καὶ ἡ ἐμβάπτισις τοῦ σώματος ὁλοκλήρου διὰ  
μιάς, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς κεφαλῆς.  
Εἰσελθὼν τις εἰς τὴν θάλασσαν δὲν πρέπει νὰ  
μένῃ ἀκίνητος, οὐδὲ νὰ ἔχῃ τὸ ἥμισυ τοῦ σώμα-  
τος ἐντὸς τοῦ ὕδατος καὶ τὸ ἕτερον ἐκτεθειμέ-  
νον εἰς τὸν ἀέρα, ἀλλὰ νὰ κινῆται ἐμβεβαπτι-  
σμένος ἐν τῷ ὕδατι, ἀπομυμνόμενος τὰς κολυμ-  
θητικὰς κινήσεις ἢ ἀφινόμενος εἰς τὴν φορὰν τῶν  
κυμάτων, ὅταν ταῦτα εἶνε μεγάλα.

Κατ' ἀρχὰς ἡ διάρκεια τοῦ λουτροῦ ἔστω βρα-  
χεῖα· πολλάκις μάλιστα εἶνε ἀνάγκη νὰ περιο-  
ρισθῇ τις εἰς ἓνα καταθυθισμὸν καὶ νὰ ἐξέλθῃ  
παρευθὺς. Συνήθως τὰ πρῶτα λουτρὰ ἔστωσαν  
3-5 λεπτῶν διάρκειας, κατόπιν παρατείνονται  
μέχρι 10 λεπτῶν καὶ 4[4 τῆς ὥρας. Ἐν γένει  
δὲ ἔστω κανὼν νὰ μὴ περιμένῃ τις τὸ δεύτερον  
ῤῆγος, ὅπερ θεωρητέον ὡς κριτήριον τοῦ ὅτι τὸ  
λουτρὸν διήρκεσεν ὑπὲρ τὸ δέον.

Ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἐξέρχεται τις ἐπίσης τα-  
χέως ὅπως καὶ εἰσέρχεται· ἀπαγορεύεται δὲ τὸ  
ἐπανειλημμένως ἐξέρχεσθαι καὶ εἰσέρχεσθαι.  
Ἄρα ἐξελθὼν ὁ λουστὴς κινεῖται, εἰ δυνατόν,  
ἐν ὑπαίθρῳ, ἐπὶ ἐν τέταρτον τῆς ὥρας τοῦλάχισ-  
τον, ἢ ποιεῖ ἐλαφρὰς ἀσκήσεις γυμναστικῆς.  
Ἐὰν δὲ εἰν' ἐξ ἐκείνων, παρ' οἷς διαρκεῖ ἡ τοῦ ψύ-  
χους αἰσθησις, πίνει οἶνον ἢ ζεστόν τι ποτόν.  
Δὲν τρώγει δὲ, εἰμὴ μετὰ παρέλευσιν ἡμισείας  
ὥρας τοῦλάχιστον.

Ἐν γένει δὲ καθ' ὅλην τὴν ἐποχὴν τῶν θα-  
λασσίων λουτρῶν ὁ ποῖων τούτων χρῆσιν κα-  
λὸν εἶνε νὰ μὴ παρεκτρέπεται τῆς συνήθους διαί-  
της καὶ ν' ἀπέχῃ συμποσίων καὶ εὐωχιῶν καὶ  
ἄλλων καταχρήσεων. Ὁ λουόμενος ἐν θαλάσσῃ  
ἐπὶ οἰκλήποτε σκοπῶ ὥς μὴ λησμονῇ, ὅτι τὸ  
θαλάσσιον λουτρὸν δὲν εἶνε ἀδιάφορον ὑγιεινὸν  
μέσον, καὶ ὅτι ὁ περιπίπτων εἰς παραπτώματα  
κατὰ τὴν χρῆσιν αὐτοῦ, βλάπτεται τὴν ὑγίαν  
πολλάκις διὰ παντός.

ΑΘΗΝΑΙ—ΤΡΙΠΟΛΙΣ ΚΟΡΙΝΘΗΣ, ΘΑΛΣΣΙΑΤΑΙΟΙ ΚΑΙ ΝΙΚΙΟΙ, 18